

กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย: ศึกษากรณีการควบคุมและ
ตรวจสอบอำนาจรัฐและการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

Constitution Law of the Russian Federation: Case Studies of Control and
Monitoring of State Power and Constitutional Amendments

ร้อยตำรวจเอกชูชีวรรณ ตมิศานนท์

รองสารวัตร กลุ่มงานสอบสวน กองบังคับการตำรวจนครบาล 3

กองบัญชาการตำรวจนครบาลแขวง/เขต มีนบุรี กรุงเทพมหานคร 10510

E-mail: paitamisanont@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอเกี่ยวกับหลักการทั่วไปของรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย ค.ศ.1993 ในมุมมองทางด้านทฤษฎีและประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อศึกษาถึงภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อจิตวิญญาณของประชาชนในชาติต่อกระบวนการในการตรากฎหมายทั้งของสหภาพโซเวียตและสหพันธรัฐรัสเซีย แนวความคิดในการสถาปนารัฐธรรมนูญ การทบทวนและแก้ไขรัฐธรรมนูญทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความ เป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญรวมถึงแนวความคิดของนักปรัชญาที่มีผลต่อกระบวนการในการร่าง รัฐธรรมนูญ โดยจะทำการศึกษาถึงภาพรวมของกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซียทั้งฉบับ เช่น โครงสร้างของรัฐธรรมนูญต่อกระบวนการในการตรวจสอบและถ่วงดุลย์อำนาจรัฐ เช่น การควบคุมและ ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยสภานิติบัญญัติ การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยองค์กรศาล หรือ โครงสร้างของรัฐธรรมนูญต่อกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหรือทบทวนรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐ รัสเซีย เป็นต้น

คำสำคัญ: การควบคุมและตรวจสอบ, ประวัติศาสตร์กฎหมาย, รัฐธรรมนูญ, สหภาพโซเวียต, สหพันธรัฐรัสเซีย

Abstract

This article aims to propose general principles of the 1993 Constitution of the Russian Federation on the aspects of theories and history. To study the historical background influencing to people's spirit and the process of law enactments of the Soviet Union and the Russian Federation, concept of establishment of the constitution, revisions and amendments of the constitution, theories relevant to the supremacy of the constitution as well as concepts of philosophers influencing to the process of constitutional draft. Meantime, examine the general overview of the Constitution of the Russian Federation, including constitution structure for check and balance, for example, controls and checks of

power exercise by the legislature and power exercise by courts, constitution structure for the process of constitutional revision and amendment, or revision of the Constitution of the Russian Federation.

Keywords: Control and Check, History of law, Constitution, Soviet Union, Russian Federation

1. บทนำ

1.1 ความเบื้องต้นเกี่ยวกับสหพันธรัฐรัสเซีย

เนื่องจากประเทศรัสเซียเคยถูกปกครองในระบบกษัตริย์มาก่อนโดยมีราชวงศ์ต่างๆ ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันปกครองประเทศภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ซึ่งได้มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคมในแต่ละยุคสมัยแต่สิ่งหนึ่งที่ยังคงมีอยู่เหมือนกันก็คือการที่ประชาชนไม่สามารถที่จะควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายปกครองได้ จนกระทั่งในช่วงศตวรรษที่ 19 ในสมัยของพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ซึ่งประเทศรัสเซียแพ้สงครามให้กับประเทศญี่ปุ่นส่งผลให้เศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรงและประชาชนไม่พอใจการปกครองของกษัตริย์เป็นอย่างมากหลังจากนั้นพรรคบอลเชวิค (Bolshevik) โดยการนำของวลาดีมีร์ เลนิน (Vladimir Lenin) ได้ทำการปฏิวัติเข้ายึดอำนาจการบริหารปกครองประเทศ¹ แล้วจึงได้เปลี่ยนการปกครองมาเป็นระบบสังคมนิยมประกอบด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ของสหภาพโซเวียตเป็นประเทศที่มีอาณาเขตกว้างใหญ่มาก แต่ละท้องถิ่นก็ห่างจากเมืองหลวงในแต่ละท้องถิ่นจึงมีอำนาจปกครองตนเองสูง ภายหลังจากปฏิวัติเสร็จสิ้นในปี ค.ศ.1917 รัฐบาลส่วนกลางจึงจำต้องแสดงอำนาจแสนยานุภาพด้วยการรวมศูนย์อำนาจการปกครองทั้งหมดเข้าสู่ส่วนกลางและรัฐบาลในสมัยนั้นก็ได้มีการยกเลิกระบอบกฎหมายพระเจ้าซาร์หรือที่เรียกว่า Tsarist Legislation และมีการนำกฎหมายสังคมนิยม (Socialist Law) เข้ามาใช้แทน รวมถึงมีการบัญญัติกฎหมายต่างๆ เพื่อรวบรวมระบบกฎหมายท้องถิ่นทั้งหมดเข้ามาสู่ส่วนกลางจนกลายเป็นกฎหมายแห่งชาติ²

เมื่อมีการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบกษัตริย์มาเป็นระบบสังคมนิยม ซึ่งมีเป้าประสงค์เพื่อทำให้สังคมกลายเป็นคอมมิวนิสต์ที่สมบูรณ์แท้จริง³ กล่าวคือ มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน เป็นความเชื่อที่ให้ความสำคัญแก่ชุมชนเป็นใหญ่ ดังนั้นสิทธิและกรรมสิทธิ์ของส่วนตนจึงมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์หรือเศรษฐกิจของส่วนรวม บทบาทของกฎหมายในระบบสังคมนิยม (The socialist legal systems) จึง

¹ วิชัย สังข์ประไพ, *กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543), หน้า 40-41.

² Thomas C. Owen, *The Corporation under Russian Law, 1800-1917: A Study in Tsarist Economic Policy* (New York: Cambridge University Press, 2002), p. 189.

³ บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, *กฎหมายรัฐธรรมนูญ* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), หน้า 297.

จำเป็นจะต้องดำเนินไปในวิถีทางเดียวกันกล่าวคือต้องเกื้อหนุนให้สังคมกลายเป็นคอมมิวนิสต์ในที่สุด⁴ กฎหมายจึงแบ่งเป็น 2 รูปแบบใหญ่ๆ คือ กฎหมายรูปแบบสังคมนิยมและกฎหมายรูปแบบที่ไม่ใช่สังคมนิยม⁵ โดยทฤษฎีของมาร์กซิสต์และแนวความคิดของเลนินถูกนำไปใช้เป็นแนวคิดหลักในการกระตุ้นการจัดการองค์กรทางการเมืองและรัฐธรรมนูญ เช่น แนวความคิดของสังคมที่ปราศจากชนชั้น (Marxian class theory), การบริหารงานโดยหมู่คณะ (The collegiality), หลักการรวมศูนย์ประชาธิปไตย (Democratic centralism), หลักกฎหมายเป็นโครงสร้างส่วนบน (The superstructure), ทฤษฎีวิวัตุนิยมประวัติศาสตร์และวิภาษวิธี (The doctrine of historical materialism and dialectics)⁶ เป็นต้น

วิวัฒนาการทางรัฐธรรมนูญของรัสเซียในสมัยสหภาพโซเวียตนั้นมีเอกลักษณ์ที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ โครงสร้างทางรัฐธรรมนูญของระบบการเมืองมาร์กซิสต์นั้นถือว่ากฎหมายเป็นเพียงโครงสร้างส่วนบน (The superstructure) จึงสามารถมีวิวัฒนาการและมีความอ่อนโอนในตัวได้ ดังนั้นถึงแม้ว่าตัวบทของรัฐธรรมนูญจะวางหลักเกณฑ์หรือเขียนหลักการต่างๆ ไว้อย่างเข้มงวดเท่าใดก็ตามแต่ หากเมื่อถึงเวลาใช้ก็สามารถนำมาปรับได้ตามเป้าประสงค์ที่วางไว้ การมีรัฐธรรมนูญหลายฉบับสืบเนื่องกันมาไม่ได้หมายความว่าได้เกิดวิกฤตการณ์ของระบบการเมืองขึ้นแต่อย่างใด แต่เป็นเพียงจังหวะเวลาของการก่อสร้างระบบสังคมนิยมเนื้อหาของรัฐธรรมนูญไม่ได้รับการเคารพปฏิบัติตามตัวอักษร การกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญถือว่าเป็นเพียงการกระทำที่นำทางให้แก่การนำมากำหนดในกฎหมายในภายหลังเท่านั้น หลัก “ความชอบด้วยกฎหมายทางสังคมนิยม” ไม่ได้มีความเข้มงวดเหมือนกับหลักความชอบด้วยกฎหมายของระบบการเมืองอื่นกล่าวคือ การกระทำที่สอดคล้องกับแนวทางอุดมการณ์คือเป้าหมายที่จะเป็นระบบสังคมนิยมการกระทำนั้นถือว่าชอบ

⁴ ปรีดี เกษมทรัพย์, **นิติปรัชญา** (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), หน้า 158.

⁵ จิรนิติ หะวานนท์, “ระบบศาลและกระบวนการยุติธรรมของสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียต,” **ตุลพาท** เล่ม 4 ปีที่ 36 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2532): 33-34.

⁶ ทฤษฎีวิวัตุนิยมประวัติศาสตร์และวิภาษวิธี (The doctrine of historical materialism and dialectics) เป็นทฤษฎีในการพัฒนาสังคมที่ถูกเรียกขานกันในช่วงศตวรรษที่ 19-20 ซึ่งปรากฏในงานเขียนของคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) เรื่อง “A Contribution to the Critique of Political Economy” และปรากฏในงานวิจัยของผู้เขียนอีกหลายท่านอย่างไรก็ตามในประเด็นนี้ท่านศาสตราจารย์ ชาร์ลส กาดู(Charles Cadoux) ได้บรรยายเพิ่มเติมว่า “ระบบการเมืองแบบสังคมนิยม-มาร์กซิสต์ ว่าตั้งอยู่บนแนวความคิดที่สำคัญๆ คือ “ทฤษฎีวิวัตุนิยมประวัติศาสตร์และวิภาษวิธี” ซึ่งเห็นว่าการขัดแย้งกันทางความคิดเป็นเครื่องยนต์ที่คอยขับเคลื่อนประวัติศาสตร์ตลอดเวลา ดังนั้นมนุษย์จึงเป็นผู้สร้างประวัติศาสตร์โดยไม่รู้ตัว ทฤษฎีมาร์กซิสต์เกี่ยวกับรัฐให้แนวความคิดหลักๆ ซึ่งกระตุ้นทฤษฎีว่าด้วยการจัดการทางการเมืองและทางรัฐธรรมนูญของรัฐมาร์กซิสต์หรือรัฐที่กล่าวอ้างลัทธิมาร์กซิสต์” โปรดดูเพิ่มเติมในชาญชัย แสวงศักดิ์, **กฎหมายรัฐธรรมนูญ: แนวความคิดและประสบการณ์ของต่างประเทศ** (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2552), หน้า 167.

ด้วยกฎหมาย กฎหมายจึงเป็นเพียงแต่จุดบันทึกช่วงเวลาหนึ่งช่วงเวลาใดของวิวัฒนาการของระบบสังคมนิยมไว้เท่านั้น⁷

รัฐธรรมนูญของรัสเซียที่ใช้ในสมัยสหภาพโซเวียตมีอยู่ด้วยกัน 4 ฉบับคือ

1. รัฐธรรมนูญแห่งสหภาพโซเวียต ค.ศ.1918 (The 1918 Constitution of the U.S.S.R.)
2. รัฐธรรมนูญแห่งสหภาพโซเวียต ค.ศ.1924 (The 1924 Constitution of the U.S.S.R.)
3. รัฐธรรมนูญแห่งสหภาพโซเวียต ค.ศ.1936 (The 1936 Constitution of the U.S.S.R.) และ
4. รัฐธรรมนูญแห่งสหภาพโซเวียต ค.ศ.1977 (The 1977 Constitution of the U.S.S.R.)

โครงสร้างของรัฐธรรมนูญทั้งสี่ฉบับดังกล่าวนี้มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันกล่าวคือ ภายในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจะเน้นย้ำถึงการประกาศความเป็นภาวะผู้นำของชนชั้นแรงงานหรือชนชั้นกรรมาชีพ ในแต่ละรัฐธรรมนูญก็ยังคงต้องการระบบแบบโซเวียตหรือมีสภาโดยใช้อำนาจผ่านทางรัฐบาล อีกทั้งยังแสดงให้เห็นบทบาทความสำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งสหภาพโซเวียต (Communist Parties of the Soviet Union หรือ CPSU) ที่มีสถาบันของรัฐรวมถึงสถาบันบัญญัติด้วย⁸ อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญของรัสเซียที่ใช้ในสมัยสหภาพโซเวียตทั้งสี่ฉบับดังกล่าวข้างต้นนั้น หากดูผิวเผินก็อาจคล้ายกับรัฐธรรมนูญตามแนวความคิดของรัฐธรรมนูญฝั่งตะวันตกแต่ในความเป็นจริงคงเป็นไปได้แค่เพียงเสมือนเงาที่คล้ายกันเท่านั้น⁹ ภายในเนื้อหารัฐธรรมนูญแห่งสหภาพโซเวียตยังคงเต็มเปี่ยมไปด้วยความเป็นสังคมนิยมแบบโซเวียตโดยแท้ แต่ก็ยังได้มีการประกาศยืนยันรับรองสิทธิทางการเมืองต่างๆ ไว้ เช่น เสรีภาพในการพูดหรือแสดงความคิดเห็นทางการเมือง เสรีภาพในการสมาคม เสรีภาพในการนับถือศาสนาและมีการกำหนดให้มีวาระในการเลือกตั้งที่ชัดเจนมากขึ้นด้วย

ต่อมาในช่วงปี ค.ศ.1986-1991 ภายหลังจากที่นายมีคาอิล กอร์บาชอฟ (Mikhail Gorbachyov) เข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริหารประเทศก็ได้มีนโยบายในการฟื้นฟูโครงสร้างระบบทางเศรษฐกิจและโครงการปฏิรูปการเมืองที่เรียกว่า เปเรสตรอยก้า (Perestroika)¹⁰ โดยเริ่มมีการให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนมากขึ้น ยอมรับให้มีการวิพากษ์วิจารณ์แสดงความคิดเห็นในที่ชุมชนหรือที่สาธารณะได้ เพิ่มเสรีภาพให้แก่สื่อสิ่งพิมพ์หรือ

⁷ ชาญชัย แสงศักดิ์, *กฎหมายรัฐธรรมนูญ: แนวความคิดและประสบการณ์ของต่างประเทศ* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2552), หน้า 177.

⁸ อุดม รัฐอมฤต, “กฎหมายรัฐธรรมนูญจีน,” (โครงการวิจัยคณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), หน้า 21.

⁹ Raymond E. Zickle, *Soviet Union a country study* (Washington, D.C.: Library of Congress, 1991), p. 331.

¹⁰ เปเรสตรอยก้า (perestroika) หรือในภาษารัสเซีย «перестройка» แปลว่าการปรับโครงสร้างซึ่งถูกนำมาใช้เรียกขานในการปฏิรูปทางการเมืองและเศรษฐกิจของนายมีคาอิล กอร์บาชอฟซึ่งขณะนั้นยังคงดำรงตำแหน่งเป็นเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งสหภาพโซเวียต โปรดดูเพิ่มเติมใน “Perestroika Defined 1987,” [Online], available URL:<http://www.historyguide.org/europe/perestroika.html>. (Retrieved May 12, 2015)

สื่อสารมวลชนมากขึ้น ทั้งได้มีการผลักดันให้มีการปฏิรูปทางการเมืองโดยเสนอให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งสหภาพโซเวียต ค.ศ.1977 หลายครั้ง เช่น บทบัญญัติว่าด้วยการแก้ไขรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ 14 มีนาคม ค.ศ. 1990 N 1360-1 “เรื่องการจัดตั้งตำแหน่งประธานาธิบดีแห่งสหภาพโซเวียตขึ้นใหม่และเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (ในส่วนของกฎหมายขั้นพื้นฐาน) แห่งสหภาพโซเวียต”¹¹

การบริหารงานของนายมิคาอิล กอร์บาชอฟในช่วงหลังได้ประสบปัญหาทางการเมืองอย่างหนักหน่วง จึงได้ตัดสินใจลาออก โดยมีนายบอริส เยลต์ซิน (Boris Yeltsin) ขึ้นมาบริหารประเทศแทนต่อมาจนกระทั่งเกิดปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเมืองในปี ค.ศ.1993 (วิกฤตการณ์รัฐธรรมนูญรัสเซีย) กล่าวคือ เป็นความขัดแย้งในทางการเมืองระหว่างประธานาธิบดีรัสเซียกับรัฐสภารัสเซียซึ่งระงับข้อพิพาทด้วยการใช้กำลังทางทหาร จึงทำให้ส่งผลกระทบต่อทางการเมืองและรัฐธรรมนูญ โดยมีการกำหนดการปกครองด้วยกฎญาของประธานาธิบดี มีการยุบสภาโซเวียตสูงสุด สภาประชาชน สภาโซเวียตภูมิภาคและท้องถิ่น มีการจัดการเลือกตั้งรัฐสภาและลงประชามติออกรัฐธรรมนูญใหม่ในวันที่ 12 ธันวาคม ค.ศ.1993 และเริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ 25 ธันวาคม ค.ศ.1993 เป็นต้นมา มีการกำหนดให้รัสเซียเป็นสหพันธรัฐซึ่งมีประธานาธิบดีเป็นประมุข มีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้ารัฐบาล ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวนี้ก็นำมาใช้จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้

อย่างไรก็ตามแม้รัฐธรรมนูญจะเป็นกฎหมายสูงสุดซึ่งไม่ควรจะถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ง่าย แต่เมื่อสถานการณ์บ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไปทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ก็อาจทำให้รัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ไม่มีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการบ้านเมือง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้มีความเหมาะสมเท่าทันกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อที่จะกำหนดโครงสร้างการจัดการองค์กรและกลไกที่เหมาะสมในอันที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการปกครองประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสภาพสังคมวิทยาการเมืองของแต่ละประเทศ ซึ่งในประเด็นข้อนี้เองที่ทำให้ประเทศรัสเซียมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะได้ทำการศึกษาถึงรูปแบบของการจัดทำและกระบวนการในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย รวมทั้งศึกษาถึงลักษณะของการจัดระเบียบโครงสร้างทางการเมืองแบบกึ่งประธานาธิบดีของรัสเซีย ระบบการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยเฉพาะระบบการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยองค์กรตุลาการ เป็นต้น หลักการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศด้วยประชาธิปไตยองค์อธิปัตย์ (Sovereign Democracy)¹² ซึ่งทำให้

¹¹ Robert S. Sharlet, *Soviet Constitutional Crisis: From De-Stalinization to Disintegration* (New York: Library of Congress, 1992), p. 107. โปรดดูเพิ่มเติมใน “Soviet Constitutional Crisis” [Online], available URL:<http://constitution.garant.ru/history/ussr-rsfsr/1977/zakony/185465/>. (Retrieved May 12, 2015)

¹² ประชาธิปไตยองค์อธิปัตย์ หมายถึง ระบอบประชาธิปไตยที่มีสถาบันการเมืองที่พัฒนาไประดับหนึ่ง ขณะที่ยังรักษาองค์อธิปัตย์หรืออำนาจอธิปไตยสูงสุดของตนเองเอาไว้ได้ ไม่ถูกรบอบงำหรือแทรกแซงจากต่างชาติ เป็นระบอบที่พัฒนาขึ้นในรัสเซียเพื่อพัฒนาการเมืองการปกครองของตนให้ทัดเทียมกับตะวันตก โปรดดูเพิ่มเติมใน อนุช อาภาภิรม, *รัสเซียใหม่ เลือ*

ประเทศรัสเซียกลับคืนสู่ความเข้มแข็งโดดเด่นสามารถยืนหยัดอยู่บนสังคมโลกได้อย่างเต็มภาคภูมิและน่าสนใจศึกษาในทางวิชาการโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักกฎหมายไทยเพื่อที่จะใช้เป็นแนวทางการศึกษาและนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาระบบกฎหมายและรัฐธรรมนูญให้มีความเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยต่อไปในอนาคตได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- เพื่อทราบถึงภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของประเทศรัสเซียซึ่งเป็นแรงผลักดันสำคัญต่อกระบวนการในทางการเมืองและกฎหมายรัฐธรรมนูญทั้งของสหภาพโซเวียตในอดีตและสหพันธรัฐรัสเซียในปัจจุบัน
- เพื่อทราบถึงแนวความคิดของนักปรัชญากฎหมายของรัสเซียที่สำคัญ รวมถึงหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ เป็นต้น
- เพื่อทราบถึงระบบการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐภายใต้โครงสร้างรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซียฉบับปัจจุบันโดยเฉพาะระบบการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยองค์กรตุลาการ เป็นต้น
- เพื่อทราบถึงกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของสหพันธรัฐรัสเซียว่ามีกำหนดหลักเกณฑ์ขอบเขตและเงื่อนไขไว้อย่างไรบ้าง

1.3 ขอบเขตการศึกษา

บทความนี้มุ่งศึกษาถึงหลักการทั่วไปและโครงสร้างของรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย โดยจะกล่าวถึงอิทธิพลแนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ ประวัติศาสตร์กฎหมายรัฐธรรมนูญทั้งในสมัยสหภาพโซเวียตและกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซียฉบับปัจจุบันเพื่อชี้ให้เห็นถึงสภาพในอดีตแห่งความยิ่งใหญ่เกรียงไกรและทรงอิทธิพลแห่งโลก รวมถึงชี้ให้เห็นภาพของพัฒนาการทางกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย บทความฉบับนี้ยังมุ่งที่จะศึกษาถึงหลักการ ขอบเขตและเงื่อนไขในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหรือการทบทวนรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย นอกจากนี้ยังได้มีการศึกษาถึงโครงสร้างทั่วไปภายในรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซียที่เกี่ยวกับกระบวนการได้มาซึ่งอำนาจ การใช้อำนาจ และการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐด้วย

อย่างไรก็ตามบทความฉบับนี้เป็นเพียงการศึกษาเบื้องต้นภายใต้โครงสร้างกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซียฉบับปัจจุบัน ซึ่งจะเน้นไปถึงประวัติศาสตร์กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซียขอบเขตทั่วไปของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหรือการทบทวนรัฐธรรมนูญ และโครงสร้างของระบบศาลยุติธรรมแห่งสหพันธรัฐรัสเซียซึ่งเป็นหนึ่งในองค์กรหลักที่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐเท่านั้น ยังไม่ใช่วิธีการศึกษาอย่างละเอียดที่พึงมีเนื้อหามากกว่านี้ โดยเฉพาะในบริบทของอิทธิพลทางการเมืองต่อกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญ การได้มาซึ่งอำนาจ การใช้อำนาจ การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ รวมถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างอื่นภายนอกรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซียด้วย เป็นต้น

1.4 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาเรื่องนี้ใช้วิธีการค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary Research) จากตัวบทกฎหมายและหนังสือที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมหรือทบทวนรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยขององค์กรตุลาการตลอดจนศึกษาจากบทความ ตำราทั้งของไทยและต่างประเทศ รวมถึงจากแหล่งข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์กฎหมายรัฐธรรมนูญ แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซียและต่างประเทศเพื่อนำข้อมูลมาสรุปใช้ในการอ้างอิงและเรียบเรียงเป็นบทความเรื่องนี้

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ได้ทราบและเข้าใจถึงภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของรัสเซียที่เป็นแรงผลักดันสำคัญต่อกระบวนการในทางการเมืองและกฎหมายรัฐธรรมนูญทั้งของสหภาพโซเวียตในอดีตและสหพันธรัฐรัสเซียในปัจจุบัน
- ได้ทราบถึงแนวความคิดของนักปรัชญากฎหมายของรัสเซียที่สำคัญ รวมถึงหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ
- ได้ทราบถึงระบบการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยภายใต้โครงสร้างรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซียฉบับปัจจุบัน โดยเฉพาะในกรณีของการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยขององค์กรตุลาการ เป็นต้น
- ได้ทราบถึงกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของสหพันธรัฐรัสเซียว่ามีกำหนดหลักเกณฑ์ขอบเขตและเงื่อนไขไว้อย่างไร เพื่อที่จะได้นำมาปรับใช้เป็นข้อเสนอแนะสำหรับกรณีของประเทศไทยได้

2. กรอบแนวความคิดของกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย

ในอดีตนั้นอิทธิพลและแนวความคิดที่มาจากคาร์ล มาร์กซ์และเลนินได้เป็นแรงผลักดันหลักให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางการเมืองและรัฐธรรมนูญของประเทศรัสเซียเป็นอย่างมาก ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ต่อไปนี้

2.1 แนวความคิดเดิมตามทฤษฎีเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญของลัทธิมาร์กซ์

ศาสตราจารย์อุดม รัฐอมฤตได้อธิบายไว้ว่า ทฤษฎีเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญของลัทธิมาร์กซ์นี้ประกอบด้วยสาระสำคัญ 2 ประการคือ

ประการแรก ทศนะของลัทธิมาร์กซ์ต่อการปกครองระบบผู้แทนแบบตะวันตก ซึ่งประกอบไปด้วยสาระสำคัญสองส่วนคือ ส่วนที่หนึ่งลัทธิมาร์กซ์เป็นระบอบประชาธิปไตยผู้แทนแบบตะวันตกทำให้การปกครองดีขึ้นและก้าวหน้ามากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับระบอบอิตาลีประชาธิปไตยในยุคศักดินา ส่วนที่สองลัทธิมาร์กซ์มองว่าระบอบประชาธิปไตยระบบผู้แทนแบบตะวันตกมุ่งคุ้มครองชนชั้นที่มีทรัพย์สินอย่างเหนียวแน่น โดยเลินินยอมรับว่าการปกครองระบบรัฐสภาที่มีความก้าวหน้ามากกว่าระบอบการปกครองในยุคกลาง ระบบสาธารณรัฐทุนนิยม ระบบรัฐสภาและสิทธิการออกเสียงเลือกตั้งถือว่าเป็นมาตรการที่บ่งบอกถึงความก้าวหน้าตามทัศนะของมาร์กซ์และเอนเกลส์ สถานितिบัญญัติเป็นผลผลิตที่มีความสำคัญเป็นพิเศษสำหรับชนชั้นและระบบทุนนิยมสมัยใหม่ ส่วนเลนินได้อธิบายเพิ่มเติมว่าสาระสำคัญของการปกครองในระบบรัฐสภาทุนนิยมคือการตัดสินใจใดๆ สองถึงสามปีต่อครั้งว่าใครในหมู่ชนชั้นผู้ปกครองคือผู้ที่ทำหน้าที่กดขี่และปราบปราม

ประชาชน ลักษณะเช่นนี้ไม่เพียงแต่เกิดขึ้นเฉพาะการปกครองระบบรัฐสภาภายใต้ระบบพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญเท่านั้น แม้แต่สาธารณรัฐที่ถือว่าเป็นประชาธิปไตยมากที่สุดก็เป็นเช่นเดียวกัน¹³

อย่างไรก็ตามนักทฤษฎีลัทธิมาร์กซ์ต่างก็มีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากเกี่ยวกับการเลือกตั้งในสังคมตะวันตกในประเด็นเรื่องของความลำเอียงทางชนชั้น มาร์กซ์ชี้ให้เห็นว่าสิทธิเลือกตั้งทั่วไปถูกนำมาใช้เป็น “ของเล่น” ของชนชั้นปกครองที่เสนอต่อประชาชน เพื่อให้ประชาชนให้ความเห็นชอบในระบบการปกครองโดยชนชั้นที่สถาปนาขึ้น โดยให้ประชาชนเลือกเครื่องมือการปกครองต่างๆ สองถึงสามปีต่อครั้ง ในอีกประเด็นหนึ่งที่มีการวิพากษ์วิจารณ์กันก็คือ ระบบสภาคู่ โดยสตาลินได้กล่าวถึงระบบสภาคู่ในสหรัฐอเมริกา แคนาดา และสวีเดน ว่ามีผลทำให้การตรากฎหมายล่าช้าและเป็นการปิดทางการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น สตาลินส่งเสริมว่าสิ่งที่ทุนนิยมเสรีต้องการคือการทำให้สภาผู้แทนราษฎรตกอยู่ภายใต้การควบคุมของ “สภาคนรวย” ในขณะที่เป็นการแน่นอนว่าสภาคนรวยจะแก้ไขเพิ่มเติมหรือจะขัดขวางการตรากฎหมายหรือมติที่มาจากสภาผู้แทนราษฎร จากประเด็นดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าในทัศนะของพวกลัทธิมาร์กซ์เกือบจะทุกแง่มุมของการปกครองระบบแบบตะวันตก ส่วนใหญ่จะเป็นไปทางด้านลบและระบอบประชาธิปไตยระบบผู้แทนแบบตะวันตกไม่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของประชาชน ทั้งยังละเลยเจตนารมณ์ของประชาชนตลอดเวลา¹⁴

ประการที่สอง ทัศนะของลัทธิมาร์กซ์ต่อการปกครองระบบผู้แทนแบบสังคมนิยม ซึ่งมีข้อพิจารณาที่เป็นข้อสนับสนุนแนวความคิดของฝ่ายของตนกล่าวคือ ระบอบประชาธิปไตยแบบสังคมนิยมสามารถบรรลุถึงความเป็นประชาธิปไตยในระดับที่สูงกว่าระบอบประชาธิปไตยระบบผู้แทนของพวกทุนนิยม โดยที่ทัศนะของนักทฤษฎีสังคมนิยมมองว่าประชาธิปไตยโดยระบบผู้แทนแบบทุนนิยมที่มีการกีดกันประชาชนนอกจากการใช้อำนาจและสิทธิอย่างไม่เหมาะสม โดยวางข้อกำหนดในเรื่องคุณสมบัติด้านทรัพย์สิน ประเทศที่ปกครองในระบบรัฐสภาทุนนิยมไม่เปิดโอกาสมวลชนเข้ามีส่วนร่วมในการสร้างประชาธิปไตยของประเทศจากเบื้องล่างสู่เบื้องบน ในขณะที่สภาโซเวียตของชนชั้นแรงงานและทหารจะมีลักษณะค่อนข้างตรงกันข้าม โดยที่เลนินได้ชี้ให้เห็นถึงสาระของระบอบการปกครองแบบโซเวียต กล่าวคือ การปกครองในรูปแบบแก่นั้นคนรวยหรือนายทุนเป็นผู้ปกครองประเทศ ในขณะที่ระบบการปกครองแบบโซเวียตจะให้ชนชั้นที่ถูกละทิ้งหรือชนชั้นกรรมาชีพเป็นผู้ถืออำนาจปกครอง เลนินได้ยืนยันว่าสภาโซเวียตเป็นองค์กรที่มวลชนกรรมาชีพเป็นผู้ใช้อำนาจโดยตรง ระบบที่สร้างขึ้นนั้นง่ายสำหรับมวลชนที่จะใช้ช่องทางทุกอย่างที่สร้างขึ้นในการปกครองประเทศ ดังนั้นพวกนิยมลัทธิมาร์กซ์จึงได้เน้นย้ำในประเด็นที่เป็นรูปธรรมใหญ่ๆ คือ การขจัดอุปสรรคที่บังเกิดขึ้นแก่ประชาชนและการจัดให้มีเครื่องมือที่จำเป็นในการใช้อำนาจและสิทธิของประชาชน

ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันผู้แทนประชาชนกับพรรคคอมมิวนิสต์เป็นประเด็นที่โดดเด่นในแนวความคิดของมาร์กซ์ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญของสังคมนิยมมีส่วนประกอบสำคัญ 2 ประการคือ พวกนิยมลัทธิมาร์กซ์ต้องการแบ่งแยกที่ชัดเจนระหว่างคอมมิวนิสต์กับสถาบันของรัฐ รวมถึงสถานิติบัญญัติ

¹³ อุดม รัฐอมฤต, *อ่าวแล้ว เชิงอรรถที่ 8*, หน้า 17.

¹⁴ อุดม รัฐอมฤต, *อ่าวแล้ว เชิงอรรถที่ 8*, หน้า 18.

และยืนยันว่าพรรคคอมมิวนิสต์ถืออำนาจการนำเหนือรัฐ โดยมติทั้งหลายที่ผ่านความเห็นชอบของสมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์มีผลผูกพันสาธารณรัฐทั้งหมด¹⁵

ผู้เขียนเห็นว่าแนวความคิดของลัทธิมาร์กซ์และเลนินเป็นแรงผลักดันอย่างมากโดยเฉพาะในประเด็นเรื่องความแตกต่างระหว่างประชาธิปไตยแบบทุนนิยมกับการปกครองแบบชนชั้นกรรมาชีพตามแนวคิดของเลนินกล่าวโดยสรุปได้ก็คือ ในขณะที่ระบอบการปกครองของตะวันตกในขณะนั้นเน้นเรื่องการประกาศรับรองสิทธิทุกประเภทแต่ไม่ได้เปิดทางให้ประชาชนส่วนใหญ่โดยเฉพาะชนชั้นแรงงานหรือเกษตรกรที่จะได้เข้าถึงสิทธิดังกล่าวได้อย่างเต็มที่ แต่แนวความคิดของเลนินกับการปกครองโดยชนชั้นกรรมาชีพหรือการปกครองโดยโซเวียตนั้น ถึงแม้จะไม่ได้มีการประกาศรับรองสิทธิของประชาชนเต็มที่ก็ตาม แต่ก็ได้ให้หลักประกันที่แท้จริงแก่มวลชนกรรมาชีพที่ถูกกดขี่และถูกเอารัดเอาเปรียบโดยชนชั้นนายทุน อีกทั้งยังได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการกิจการของรัฐ ประกอบกับเกิดสภาวะความกดดันมาจากหลากหลายทิศทาง เช่น ปัญหาการเมืองการปกครองซึ่งขาดความเชื่อมั่นและไว้วางใจจากประชาชนปัญหาการตีความทฤษฎีทางการเมืองที่หลากหลาย ปัญหาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น จึงรวมกันเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้เกิดการปฏิวัติรัสเซียขึ้นเพื่อให้ประชาชนได้มีสิทธิในการควบคุมการใช้อำนาจรัฐโดยการร่างรัฐธรรมนูญของประชาชนขึ้นมาใหม่ ซึ่งในประเด็นนี้สอดคล้องกับบรรดาวิชาของศาสตราจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ว่าด้วยเรื่องอำนาจการจัดให้มีรัฐธรรมนูญ (Constituent power) หรืออำนาจสูงสุดในการก่อตั้งองค์กรทางการเมือง¹⁶ ใ่ว่าหนึ่งในผู้ที่มีอำนาจในการจัดให้มีรัฐธรรมนูญ คือราษฎรเป็นผู้จัดให้มีรัฐธรรมนูญ ราษฎรในที่นี้ หมายถึง ราษฎรที่ร่วมกันก่อการปฏิวัติหรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองในประเทศได้สำเร็จ ราษฎรทั้งปวงย่อมกลายเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยซึ่งตนช่วงชิงมาได้ แม้แต่หัวหน้าที่ก่อการปฏิวัติก็ต้องกระทำการอยู่ภายใต้ความประสงค์ของประชาชน เช่น กรณีของรัฐธรรมนูญแห่งสหภาพโซเวียต ค.ศ.1918 เป็นต้น

2.2 ความหมายของรัฐธรรมนูญตามแนวความคิดของนักวิชาการในปัจจุบัน

เมื่อสหภาพโซเวียตล่มสลายลงประเทศรัสเซียเองก็ได้ละทิ้งแนวความคิดของลัทธิมาร์กซ์และเลนินพร้อมกับเปิดโอกาสเข้าไปรับเอาแนวคิดภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics)¹⁷ ของตะวันตกมาใช้ซึ่งความรู้เรื่องภูมิ

¹⁵ Jiang Jinsong, *The National People's Congress of China* (Beijing: Languages Press, 2002), p. 35-37.

¹⁶ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, *กฎหมายมหาชน เล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2538), หน้า 19.

¹⁷ ผู้ที่นำแนวคิดเรื่องภูมิรัฐศาสตร์มาใช้ในการกำหนดนโยบายต่างประเทศและความมั่นคงของรัสเซียที่สำคัญคือ อเล็กซานดรา ดูกิน (Aleksandr Dugin) นักวิชาการและนักเคลื่อนไหวชาวรัสเซียผู้ที่มีแนวคิดแบบชาตินิยมขวาจัด ได้เขียนหนังสือสำคัญชื่อ “ภูมิศาสตร์การเมืองพื้นฐาน” (Foundations of Geopolitics 1997) กล่าวถึงแนวคิด ยูโรปเอเชีย (Eurasia) ที่เป็นศูนย์กลางโลกที่ต้องเผชิญหน้ากับศูนย์อำนาจแอตแลนติกได้แก่พันธมิตรสหรัฐ อังกฤษและรัสเซียก็เป็นประเทศแห่งเอเชียที่จะต้องเป็นแกนในการต่อสู้ดังกล่าว ความคิดนี้ได้มีอิทธิพลในหมู่ทหารก่อนแล้วแพร่สู่นักการเมืองจนถึงบรรจุอยู่ในตำราเรียนในสถาบันการศึกษาหลายแห่ง โปรดดูเพิ่มเติมใน Aleksandr Dugin, *Osnovy geopolitiki: Geopoliticheskoe budushchee Rossii* (Moscow: Arktogetya, 1997), p. 29. [Online], available

รัฐศาสตร์โดยพื้นฐานเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจทางการเมืองกับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ แต่ได้มีการปรับเปลี่ยนประเด็นศึกษาไปตามสถานการณ์ในแต่ละช่วงและมีอิทธิพลอย่างสูงต่อการแก้ไขเพิ่มเติมหลักการต่างๆ ในรัฐธรรมนูญ¹⁸ รวมถึงการให้นิยามความหมายของรัฐธรรมนูญตามแนวทางสมัยใหม่ของนักวิชาการรัสเซียในปัจจุบันไว้อย่างหลากหลายและน่าสนใจดังนี้

ศาสตราจารย์บาคไรย์ มาร์ท วิกเตอร์โรวิช (Baglai M.V.) ได้ให้นิยามรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซียว่า รัฐธรรมนูญนั้นเป็นปทัสถาน (Norm) หรือบรรทัดฐานซึ่งควบคุมตัวบทกฎหมายที่รัฐประกาศใช้กับราษฎร¹⁹ โดยได้อรรถาธิบายเพิ่มเติมว่าปทัสถานหรือมาตรฐานกลางอันเป็นสาระของรัฐธรรมนูญ หมายรวมถึงกำหนด กฎเกณฑ์ระเบียบวิธีการจัดตั้งรัฐบาลและมีการระบุอำนาจและขอบเขตแห่งการใช้อำนาจและความสัมพันธ์กับปัจเจกชน (เอกชนหรือบุคคลภายในรัฐ) หรือกลุ่มชนและองค์การ รวมทั้งกับสังคมในระดับมหภาค

ศาสตราจารย์มิชิน อาฟกุสต์ อเล็กเซเยวิช (Mishin A.A.) ได้ให้นิยามของรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซียว่าเป็นบรรทัดฐานทางกฎหมายที่มีค่าบังคับสูงกว่ากฎหมายของรัฐ อีกทั้งยังเป็นการจัดตั้งสิทธิขั้นพื้นฐานในทางการเมือง เศรษฐกิจ และระบบกฎหมายของรัฐรวมถึงยังเป็นการกำหนดสถานะทางกฎหมายและกำหนดสิทธิหน้าที่ของรัฐและบุคคลอีกด้วย²⁰

ศาสตราจารย์ชิร์กิน เวนนีอามิน เยฟเกเนเยวิช (Chirkin V.E.) ได้อธิบายนิยามของรัฐธรรมนูญในความหมายทั่วไปไว้ว่าคำว่า “รัฐธรรมนูญ” ในยุคของการศึกษาสมัยใหม่นั้นรัฐธรรมนูญมีอยู่ด้วยกันสองนัย กล่าวคือ ความหมายประการแรก คือ รัฐธรรมนูญตามความเป็นจริงเป็นพื้นฐานตามเป็นจริงในระบบสังคมกับการเมืองอีก รวมถึงเป็นการกำหนดสถานะของปัจเจกชนในประเทศนั้นหรือที่อื่น ความหมายประการที่สองคือ รัฐธรรมนูญตามนัยของกฎหมายเป็นเอกสารหรือเป็นกฎหมายพื้นฐานซึ่งมีอำนาจในการบังคับใช้สูงสุด

URL:<http://www.4pt.su/en/content/aleksandr-dugin%E2%80%99s-foundations-geopolitics>. (Retrieved May 12, 2015)

¹⁸ Françoise Thom, “Eurasiansm: A New Russian Foreign Policy?,” *Uncaptive Minds* Vol. 7. No. 2. (1994): 76; See further, Aleksandr Dugin, *Konspiratologiya* (Moscow: Arktogetya, 1993), p. 115.

¹⁹ Баглай М.В. **Конституционное право Российской Федерации** Учебник для вузов // М.: Издательство «Норма», 2007, С. 17.

²⁰ Нормативный правовой акт высшей юридической силы государства или государственно-территориального содружества в межгосударственных объединениях закрепляющий основы политической и правовой систем данного государства или содружества основы правового статуса государства и личности, их права и обязанности. см., А.А. Мишин. **Конституционное (государственное) право зарубежных стран** Учебник для вузов // М.: Издательство «Бельеальвы», 1996, с. 15-19.

สามารถกำหนดรูปแบบ หลักเกณฑ์และความสงบเรียบร้อยในระบบสังคมและเศรษฐกิจ ระบบการเมือง สถานะทางกฎหมายของปัจเจกชนหรือจิตวิญญาณในชีวิตของสังคมให้เพิ่มมากขึ้นหรือน้อยลงได้²¹

ผู้เขียนจึงขอก้าวโดยสรุปถึงนิยามความหมายของรัฐธรรมนูญว่าเป็นกฎหมายหลักหรือมาตรฐานกลางในการวางกฎเกณฑ์เพื่อปกครองบ้านเมือง และการมีสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ภายในสังคมโดยกำหนดเป็นแนวกว้างๆ โดยที่กฎหมายอื่นจะมาขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญมิได้ นอกจากนี้ก็ยังมี การให้นิยามความหมายของรัฐธรรมนูญตามแนวความคิดของฝั่งตะวันตกและเอเชียที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันและน่าสนใจเพิ่มเติมอีก เช่น ความเห็นของศาสตราจารย์เฮร์แมน ไฟเนอร์ (Herman Finer) ซึ่งได้ให้นิยามความหมายของรัฐธรรมนูญว่าได้แก่กฎเกณฑ์บังคับขั้นมูลฐานไม่ว่าจะเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่เป็น ลายลักษณ์อักษร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายหรือไม่ก็ตามแต่จะต้องเป็นพื้นฐานในการดำเนินงานของ รัฐบาล²² และความเห็นของผู้ช่วยศาสตราจารย์พรชัย เลื่อนฉวี ได้อธิบายว่า “รัฐธรรมนูญ” หมายความว่าถึง กฎหมายขั้นมูลฐานของรัฐ ซึ่งกล่าวถึงกฎเกณฑ์ที่จัดวางระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้การ ปกครอง เป็นกฎหมายที่อยู่ในฐานะสูงกว่ากฎหมายอื่นๆ ทั้งปวง ซึ่งกฎหมายอื่นๆ จะมีวิธีการจัดทำหรือมี ข้อความที่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญไม่ได้ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่กำหนดถึงกฎเกณฑ์การปกครองทางด้ำน การเมืองอย่างกว้างๆ กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดรูปบริหารในทางการเมืองของรัฐหรือประเทศ²³

2.3 ลักษณะของรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย

รัฐธรรมนูญนั้นสามารถแบ่งแยกประเภทได้ในหลายลักษณะขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่ง ประเภทซึ่งวัตถุประสงค์ในการจำแนกประเภทของรัฐธรรมนูญนั้นก็เพื่อที่จะศึกษาเปรียบเทียบรัฐธรรมนูญเป็น สำคัญ ประเภทของรัฐธรรมนูญนั้นสามารถจำแนกได้หลายกรณี เช่น แบ่งแยกตามวิธีการบัญญัติ แบ่งแยกตาม เนื้อหาหรือแบบวิธี²⁴ แบ่งแยกตามวิธีการแก้ไข²⁵ และแบ่งแยกตามกำหนดระยะเวลาการใช้²⁶ โดยที่รัฐธรรมนูญ

²¹ В современной науке конституционного права термин «конституция» употребляется в двух основных значениях: конституция фактическая \ конституция юридическая. *Фактическая конституция* — это реально существующие основы общественно-политического строя, действительное положение личности в той или иной стране. *Конституция юридическая* — это документ, основной закон (несколько основных законов) имеющий высшую юридическую силу, принимаемый и изменяемый особом порядке, регулирующий в большем или меньшем объеме основы социально-экономического строя, политической системы, правового статуса личности, духовной жизни общества, т.е. имеющий особый объект. См., Чиркин В.Е. *Конституционное право зарубежных стран* Учебникдлявузов // М.: Издательство «Юристъ», 1997, с. 10.

²² Herman Finer, *Theory and Practice of Modern Government* (New York: Holt, 1949), p. 177.

²³ พรชัย เลื่อนฉวี, *กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจ บัณฑิต, 2550), หน้า 4-5.

²⁴ พรชัย เลื่อนฉวี, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 23*, หน้า 29-30.

²⁵ พรชัย เลื่อนฉวี, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 23*, หน้า 45.

²⁶ วิษณุ เครืองาม, *กฎหมายรัฐธรรมนูญ* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2530), หน้า 54-55.

แห่งสหพันธรัฐรัสเซียนี้มีลักษณะเป็นรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร หมายความว่ารัฐธรรมนูญที่มีบทบัญญัติรวมอยู่ในเอกสารฉบับหนึ่งหรือหลายฉบับ กำหนดถึงระเบียบแห่งอำนาจสูงสุดในรัฐและความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจเช่นนี้ต่อกันและกัน²⁷ กฎเกณฑ์การปกครองประเทศและได้จัดทำด้วยวิธีการที่แตกต่างจากการจัดทำกฎหมายธรรมดา

รัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษรนี้จะมีความชัดเจนเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปกครองของรัฐและความมั่นคงมากกว่ารัฐธรรมนูญจารีตประเพณี ดังนั้นเมื่อมีการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญย่อมเห็นได้ชัดเจนกว่ารัฐธรรมนูญที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร และรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษรนั้นมีความยืดหยุ่นน้อยกว่ารัฐธรรมนูญที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร และอาจกล่าวได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซียมีลักษณะเป็นรัฐธรรมนูญที่แก้ไขยาก กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญกระทำได้ยากและซับซ้อนกว่าการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายธรรมดาซึ่งในประเด็นเรื่องการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นผู้เขียนจะได้อธิบายในหัวข้อถัดไป

กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซียทั้งหมด 137 มาตรา ประกอบด้วยเนื้อหาสาระสำคัญ 2 ส่วนด้วยกันซึ่งในส่วนที่ 1 จะมีจำนวน 9 บทย่อย และส่วนที่ 2 ว่าด้วยเรื่องบทสรุปและบทเฉพาะกาล โดยโครงสร้างส่วนที่ 1 มีรายละเอียดสำคัญประกอบด้วย

- บทที่ 1 ว่าด้วยเรื่องหลักการพื้นฐานของระบบรัฐธรรมนูญ (The Basic of the Constitutional System) มาตรา 1 ถึงมาตรา 16
- บทที่ 2 ว่าด้วยเรื่องสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์และพลเมือง (Rights and Liberties of Man and Citizen) มาตรา 17 ถึง มาตรา 64
- บทที่ 3 ว่าด้วยเรื่องโครงสร้างของสหพันธรัฐ (Federal Structure) มาตรา 65 ถึงมาตรา 79
- บทที่ 4 ว่าด้วยเรื่องประธานาธิบดีแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย (President of the Russian Federation) มาตรา 80 ถึงมาตรา 93
- บทที่ 5 ว่าด้วยเรื่องสภาแห่งสหพันธ์ (Federal Assembly) มาตรา 94 ถึงมาตรา 109
- บทที่ 6 ว่าด้วยเรื่องรัฐบาลแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย (Government of the Russian Federation) มาตรา 110 ถึงมาตรา 117
- บทที่ 7 ว่าด้วยเรื่องอำนาจตุลาการ (Judicial Authority) มาตรา 118 ถึงมาตรา 129
- บทที่ 8 ว่าด้วยเรื่องรัฐบาลปกครองตนเองส่วนท้องถิ่น (Local Self-Government) มาตรา 130 ถึง มาตรา 133
- บทที่ 9 ว่าด้วยเรื่องการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและการทบทวนรัฐธรรมนูญ (Constitutional Amendments and Revisions) มาตรา 134 ถึงมาตรา 137

โครงสร้างส่วนที่ 2 ว่าด้วยเรื่องบทสรุปและบทเฉพาะกาล (Concluding and Transitional Provisions)

²⁷ หยุต แสงอุทัย, *หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538), หน้า 44.

จากการศึกษาโครงสร้างของกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซียดังกล่าวข้างต้น พบว่าโดยรูปแบบโครงสร้างนั้นมีลักษณะเป็นนิติรัฐ (Legal State) ซึ่งหากพิจารณาจากที่มาทางประวัติศาสตร์แล้วพบว่าหลักนิติรัฐได้ถูกนำมากล่าวถึงและสนับสนุนให้มีการใช้ขึ้นมาในประเทศรัสเซียระหว่างช่วงเปลี่ยนผ่านการปกครองในสมัยของจักรพรรดิอเล็กซานเดอร์ที่ 2 ซึ่งอยู่ในช่วงศตวรรษที่ 19 โดยเป็นการนำหลักการทางกฎหมายของเยอรมันที่เรียกว่า “Rechtsstaat” มาปรับใช้กับประเทศรัสเซียจนกลายเป็น “Russian model of Rechtsstaat” ซึ่งแนวความคิดเรื่องนิติรัฐหรือในภาษารัสเซียเรียกว่า “Правовое государство” เป็นการยอมรับในหลักการของเรื่องเศรษฐศาสตร์รัฐธรรมนูญ (Constitutional economics) อันประกอบไปด้วยเรื่องเศรษฐศาสตร์และหลักการของรัฐธรรมนูญนิยมซึ่งจะต้องอธิบายและวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์พิเศษระหว่างประเด็นทางด้านรัฐธรรมนูญกับหน้าที่ของหลักเศรษฐศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการทางงบประมาณผลกระทบต่อพลวัตทางการเมืองรวมถึงความโปร่งใสและกระบวนการในการตรวจสอบด้วย เป็นต้น

ผู้เขียนเห็นว่ารัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซียนั้นเป็นมากกว่าการจัดระเบียบโครงสร้างทางการเมืองแบบ กึ่งประธานาธิบดี ทั้งนี้เพราะมีการกำหนดเจตนารมณ์และทิศทางการพัฒนาของชาติไว้ ดังจะเห็นได้จากได้สร้างแนวความคิดประชาธิปไตยในแบบรัสเซียขึ้นมาใหม่ในปี ค.ศ. 2006 โดยศาสตราจารย์วลาดีสลาว ซูร์คอฟ (Vladislav Surkov) ซึ่งเรียกว่าเป็นประชาธิปไตยของค้อธิปต์ย์ หรือ “Sovereign Democracy” กล่าวคือ เป็นประชาธิปไตยที่มีสถาบันการเมืองที่พัฒนาไประดับหนึ่ง ในขณะที่ยังสามารถรักษาค้อธิปต์ย์หรืออำนาจรัฐสูงสุดของตนเองเอาไว้ได้ ไม่ให้ถูกแทรกแซงครอบงำจากต่างชาติเป็นระบอบที่พัฒนาขึ้นในรัสเซียเพื่อพัฒนาการเมืองการปกครองของตนให้ทัดเทียมกับตะวันตก โดยประชาธิปไตยของค้อธิปต์ย์ นั้นเป็นทั้งอุดมการณ์และนโยบายแห่งชาติที่มีองค์ประกอบหลายส่วนได้แก่ พรรคการเมือง รัฐประชาสังคม องค์กรธุรกิจและความเป็นรัฐอธิปไตยเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจการเมืองของรัสเซียให้มีความเป็นปึกแผ่นมั่นคงด้วยซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจหลากหลายประการ เช่น

1. เป็นรัฐที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม ซึ่งปรากฏในคำปรารภของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันว่าได้มีการกำหนดโดยโชคชะตาชักนำให้ต้องอยู่ร่วมกันอย่างเอกภาพและเสมอภาค โดยสิ่งเหล่านี้กล่าวได้ว่าเป็นผลสืบเนื่องมาจากระบอบของสหภาพโซเวียตและความจำเป็นของสถานการณ์ที่ต้องบีบบังคับให้รัสเซียมีความเป็นภาวะผู้นำแม้ต่อสหภาพโซเวียตจะล่มสลายไปก็ตาม
2. เป็นรัฐประชาธิปไตย²⁸ที่มีการปกครองภายใต้หลักนิติธรรม (Rule of Law) ทั้งนี้ตามที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญมาตรา 1 เพื่อให้มีความชัดเจนและตัดขาดจากระบอบสหภาพโซเวียตในอดีตที่ปกครองโดยนโยบายและการชี้แนะของพรรคคอมมิวนิสต์
3. เป็นรัฐที่ประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน²⁹ โดยปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญมาตรา 2 ว่าสิทธิในนี้รวมถึงสิทธิในกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลซึ่งจะพัฒนาต่อไปตามหนทางแห่งทุนนิยม

²⁸ The Constitution of the Russian Federation article 1 stipulates that “The Russian Federation - Russia is a democratic federal law-bound State with a republican form of government.”

4. เป็นรัฐสังคมนิยมซึ่งต้องมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์³⁰ มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และต้องมีการจัดสวัสดิการสังคมต่างๆ อย่างเพียงพอตามที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญมาตรา 7

5. มีการแบ่งเขตการปกครองรวมเรียกว่าสหพันธรัฐซึ่งประกอบด้วย สาธารณรัฐ (Republic) อาณาเขต (Territory) แคว้น (Region) นครแห่งสาธารณรัฐ (Federal City) ซึ่งได้แก่ นครมอสโกและนครเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก และแคว้นปกครองตนเอง (Autonomous Region) เขตปกครองตนเอง (Autonomous Area) ซึ่งแต่ละรัฐมีความเสมอภาคและบูรณภาพของตนเอง เป็นต้น

3. องค์กรที่มีหน้าที่หลักในการใช้อำนาจรัฐ (ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ)

3.1 องค์กรที่มีหน้าที่หลักในการใช้อำนาจรัฐในสมัยสหภาพโซเวียต

ก. ฝ่ายบริหาร ฝ่ายบริหารของสหพันธ์ของสหภาพโซเวียตประกอบด้วย 2 องค์กร³¹ คือ เพรซิเดียมของสภาสูงโซเวียต (The Presidium of the Supreme Soviet) และคณะรัฐมนตรี (Cabinet of Ministers) ซึ่งทั้งสององค์กรมีรูปแบบการทำงานเป็นหมู่คณะและทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด ภายใต้กรอบของทฤษฎีมาร์กซิสต์ว่าด้วยรัฐและพรรคการเมืองพรรคเดียว ซึ่งทำให้ในทางปฏิบัติแล้ว ฝ่ายบริหารของสหพันธ์อยู่ภายใต้การรวมศูนย์อำนาจของพรรคคอมมิวนิสต์

- เพรซิเดียมของสภาสูงโซเวียต เพรซิเดียมคือสำนักประธานของสภาสูงโซเวียต ซึ่งเป็นผู้กำกับดูแลกิจกรรมทั้งหมดของสภาสูงโซเวียตในขณะเดียวกันเพรซิเดียมก็เป็นผู้แทนถาวรของสภาสูงโซเวียตและเป็นประมุขของรัฐด้วยเพรซิเดียมประกอบด้วยสมาชิก 39 คน ซึ่งได้รับเลือกตั้งจากสมาชิกสภาสูงโซเวียต สมาชิกเพรซิเดียมส่วนใหญ่จะเป็นแกนนำของพรรคคอมมิวนิสต์ จึงมีผลทำให้ประธานของเพรซิเดียมต้องทำหน้าที่เป็นประมุขของรัฐด้วย ในทางปฏิบัติเพรซิเดียมมีทั้งคณะใหญ่และคณะเล็ก โดยคณะเล็กซึ่งประกอบด้วยสมาชิก 7-8 คน จะประชุมกันตลอดเวลาและเป็น ผู้กุมอำนาจในการตัดสินใจอย่างแท้จริง³²

อำนาจหน้าที่ของของเพรซิเดียม คือ อำนาจหน้าที่ตามปกติของประมุขของรัฐ เช่น การแต่งตั้งเอกอัครราชทูต การอภัยโทษ เป็นต้น อำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบอำนาจจากสภาสูงโซเวียต เช่น การควบคุมการปฏิบัติงานของคณะรัฐมนตรี การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน เป็นต้น อำนาจหน้าที่ทางบริหาร เช่น การออกอนุบัญญัติ การให้เครื่องราชอิสริยาภรณ์ เป็นต้น อำนาจในการควบคุม

²⁹ The Constitution of the Russian Federation article 2 stipulates that “Man, his rights and freedoms are the supreme value. The recognition, observance and protection of the rights and freedoms of man and citizen shall be the obligation of the State.”

³⁰ The Constitution of the Russian Federation article 7 stipulates that “The Russian Federation is a social State whose policy is aimed at creating conditions for a worthy life and a free development of man.”

³¹ ชาญชัย แสงศักดิ์, *อ่าวแล้ว เจริญรอดที่ 7*, หน้า 178.

³² ชาญชัย แสงศักดิ์, *อ่าวแล้ว เจริญรอดที่ 7*, หน้า 179.

ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและความชอบด้วยกฎหมาย กล่าวโดยสรุป เพอร์ซิเดียมเป็นผู้อำนาจหน้าที่ของรัฐบาล และเป็นผู้กำหนดทิศทางการเมืองของรัฐโซเวียต โดยรัฐธรรมนูญ ค.ศ.1977 วางหลักให้สภาสูงโซเวียตมอบอำนาจทางนิติบัญญัติให้แก่เพอร์ซิเดียมอย่างถาวรโดยเพียงแต่ต้องขอสัตยาบันจากสภาสูงโซเวียตในภายหลัง ซึ่งสภาสูงโซเวียตก็จะให้สัตยาบันเสมอ

- คณะรัฐมนตรีเดิมเรียกว่าคณะมนตรีของประชาชน (People's commissars) แต่เพียงองค์กรซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติตามมติของรัฐสภาตามระบบสมัชชาคณะรัฐมนตรีมีโครงสร้างภายในที่มีลำดับชั้น ประกอบด้วยรัฐมนตรีและผู้ดำรงตำแหน่งอื่น ซึ่งได้รับการแต่งตั้งและถอดถอนโดยเพอร์ซิเดียมของสภาสูงโซเวียต โดยมีจำนวนระหว่าง 25 -100 คน แล้วแต่ยุคสมัยคณะรัฐมนตรีมีอำนาจในการบริหารจัดการรูปและประสานงานทางปกครองให้เป็นไปตามแนวทางและกฎเกณฑ์ที่กำหนดโดยสภาสูงโซเวียตและเพอร์ซิเดียมโดยจะต้องรับผิดชอบพร้อมรายงานผลการดำเนินงานต่อทั้งสภาสูงโซเวียตและเพอร์ซิเดียม³³

ข. รัฐสภาของสหพันธ์หรือสภาสูงโซเวียต ประกอบด้วย 2 สภา³⁴ คือ สภาโซเวียตแห่งสหภาพ (Soviet of the Union) และสภาโซเวียตแห่งสัญชาติ (Soviet of Nationalities)

- สภาโซเวียตแห่งสหภาพ สภานี้คือสภาผู้แทนราษฎรซึ่งประกอบด้วยผู้แทนราษฎร 750 คน ซึ่งได้รับเลือกตั้งโดยตรงประชาชนให้ดำรงตำแหน่งวาระห้าปี ตามหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนโดยจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามพันธกิจที่ได้รับมอบหมายจากผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งและถูกถอดถอนได้ทุกเมื่อ

- สภาโซเวียตแห่งสัญชาติ สภานี้คือวุฒิสภาซึ่งประกอบด้วยผู้แทนของมลรัฐและองค์กรปกครองตนเองของสหภาพโซเวียตโดยมีจำนวนสมาชิกเท่ากับสภาผู้แทนราษฎร แต่ผู้แทนของแต่ละมลรัฐมีจำนวนไม่เท่ากันโดยสาธารณรัฐรัสเซีย ซึ่งประกอบด้วยสาธารณรัฐอิสระและแคว้นอิสระเป็นจำนวนมาก มีจำนวนสมาชิกวุฒิสภาเกือบหนึ่งในสามของสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมด

- อำนาจของสภาสูงโซเวียต สภาทั้งสองของรัฐสภาของสหพันธ์มีอำนาจเท่าเทียมกัน สภาสูงโซเวียตเป็นองค์กรสูงสุดของอำนาจรัฐ ซึ่งทำให้ระบบการเมืองของสหภาพโซเวียตเป็นระบบสมัชชา แต่สภาสูงโซเวียตมีการประชุมปีละ 2 สมัย โดยมีการเสนอร่างกฎหมายเป็นอำนาจของสภาทั้งสอง เพอร์ซิเดียม รัฐสมาชิกของสหพันธ์ ศาลสูงสหพันธ์ ฯลฯ รัฐบัญญัติผ่านการพิจารณาหลังจากที่ได้รับความเห็นชอบโดยเสียงข้างมากของแต่ละสภา

การควบคุมฝ่ายบริหารโดยสภาสูงโซเวียตอาศัยกระบวนการคลาสสิก เช่น การยื่นกระทู้ซักถามเป็นลายลักษณ์อักษรหรือด้วยวาจา การตั้งคณะกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริง การตั้งคณะกรรมการควบคุมของสหภาพโซเวียตซึ่งกำกับดูแลระบบขององค์กรการควบคุมโดยประชาชน สหภาพโซเวียตไม่มีกลไกการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ไม่มีการยื่นญัตติเพื่อเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ ดังนั้นในทางปฏิบัติแล้วสภาสูงโซเวียตจึงเป็นเพียงสภาสำหรับรับทราบผลการดำเนินการขององค์กรอื่นโดยใช้วิธีการปรบมือเพื่อแสดงความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์

³³ ชาญชัย แสงศักดิ์, *อ่าวแล้ว เจริญรอดที่ 7*, หน้า 180.

³⁴ ชาญชัย แสงศักดิ์, *อ่าวแล้ว เจริญรอดที่ 7*, หน้า 181.

จากการศึกษาพบว่าสภาสูงโซเวียตเพรชิดีเยี่ยมและคณะรัฐมนตรีนั้น ในทางปฏิบัติทำงานสลับหน้าทีกัน โดยคณะรัฐมนตรีเป็นเพียงองค์กรผู้ปฏิบัติให้เป็นตามนโยบายของเพรชิดีเยี่ยมและสภาสูงโซเวียตกลับกลายเป็นองค์กรซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจอย่างแท้จริง จึงทำให้นายกรัฐมนตรีมักจะเป็นผู้ดำรงตำแหน่งอันดับหนึ่งของพรรค ส่วนประธานของเพรชิดีเยี่ยมถูกจำกัดบทบาทแต่ในทางพิธีการเท่านั้น ประกอบกับระบบสหพันธรัฐแบบโซเวียต แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะเป็นกฎหมายสูงสุดก็ตาม แต่ความจริงแล้วรัฐธรรมนูญเป็นเพียงเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ใช้ในทางการเมืองเพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นสากลและเป็นเพียงเอกสารที่สะท้อนให้เห็นถึงขั้นตอนหนึ่งของวิวัฒนาการของสังคมไปสู่สังคมแบบสังคมนิยม

3.2 องค์กรที่มีหน้าที่หลักในการใช้อำนาจรัฐของสหพันธรัฐรัสเซียในปัจจุบัน

ก. ประธานาธิบดี ประธานาธิบดีมีอำนาจในการบริหารประเทศอย่างสมบูรณ์ โดยมาจากการเลือกตั้งมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละหกปี ได้ไม่เกินสองวาระติดต่อกัน ทั้งนี้การเลือกตั้งประธานาธิบดีครั้งล่าสุดมีขึ้นเมื่อวันที่ 4 มีนาคม ค.ศ.2012 และผู้ดำรงตำแหน่งปัจจุบันคือ นายวลาดีมีร์ ปูติน (Vladimir Putin) โดยเข้ารับตำแหน่งอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม ค.ศ.2012 ซึ่งเป็นการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของปูตินสมัยที่ 3 จากที่เคยเป็นมาแล้ว 2 สมัย ระหว่างปี ค.ศ.2000-2008 ซึ่งขณะนั้นวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี

ข. ฝ่ายบริหาร ประกอบด้วยหัวหน้าฝ่ายบริหาร (นายกรัฐมนตรี) รองหัวหน้าฝ่ายบริหารและคณะรัฐมนตรีซึ่งทั้งหมดแต่งตั้งโดยประธานาธิบดี ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันคือ นายดมิทรี เมดเวเดฟ (Dmitri Medvedev) ซึ่งได้รับการรับรองจากสภาดูมาให้มาดำรงตำแหน่งเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม ค.ศ. 2012

ค. ฝ่ายนิติบัญญัติ ประกอบไปด้วย 2 สภา³⁵คือ

- สภาสูงหรือสภาสหพันธรัฐ (Council of Federation) สภาสหพันธรัฐประกอบด้วยผู้แทนจากเขตปกครอง (constituent entity) เขตละ 2 คนโดยเป็นผู้แทนจากฝ่ายนิติบัญญัติ 1 คนและผู้แทนจากฝ่ายบริหาร 1 คนปัจจุบันรัสเซียมีเขตปกครอง 83 เขต จึงทำให้มีสมาชิกสภาสหพันธรัฐ 166 คน วาระการดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาสหพันธรัฐมีวาระการดำรงตำแหน่งแตกต่างกันขึ้นอยู่กับวาระการดำรงตำแหน่งในเขตปกครองของตน คุณสมบัติของผู้มีสิทธิได้รับการคัดเลือกเป็นสมาชิกสภาสหพันธรัฐ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือได้รับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญชาวรัสเซียที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 30 ปีบริบูรณ์ ประธานสภาสหพันธรัฐคนปัจจุบันคือนางวาเลนตินา มัทวีเยนโก (Mrs.Valentina Matviyenko) มาจากการเลือกตั้งของสมาชิกเมื่อวันที่ 21 กันยายน ค.ศ.2011

สภาสูงหรือสภาสหพันธรัฐมีอำนาจหน้าที่หลายประการ เช่น พิจารณากลับกรองกฎหมาย ให้ความเห็นชอบในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขพรมแดนระหว่างเขตปกครองต่างๆ ของสหพันธรัฐรัสเซีย ให้ความเห็นชอบการประกาศใช้กฎอัยการศึกโดยประธานาธิบดี ให้ความเห็นชอบการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินโดยประธานาธิบดี พิจารณาการส่งกำลังทหารของสหพันธรัฐรัสเซียไปต่างแดน กำหนดวันเลือกตั้งประธานาธิบดี

³⁵ โกวิท วงศ์สุวรรณ, การเมืองการปกครองรัสเซีย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), หน้า 59.

แห่งสหพันธรัฐรัสเซีย มีอำนาจถอดถอนประธานาธิบดีแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย แต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ศาลฎีกาและศาลสูงสุดแห่งอนุญาโตตุลาการแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย แต่งตั้งและถอดถอนอัยการสูงสุดแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย แต่งตั้งและถอดถอนรองประธานสภาตรวจเงินแผ่นดินและสมาชิกจำนวนครึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมดนอกจากนี้สภาสหพันธรัฐยังมีบทบาทอื่นๆ ที่สำคัญได้แก่ ดูแลความสัมพันธ์ระหว่างภูมิภาคต่างๆ หรือนำเสนอปัญหาของภูมิภาคต่อที่ประชุมระดับชาติโดยจัดตั้ง “สภาผู้ตรากฎหมาย” ซึ่งจะประชุมตามสมัยประชุมของสภาสหพันธรัฐเพื่อพิจารณาปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในภูมิภาคและบทบาทของสภานิติบัญญัติของภูมิภาคต่างๆ รับเรื่องร้องเรียนของประชาชน, บทบาทด้านการต่างประเทศ เช่น ให้คำแนะนำและเสนอชื่อบุคคลให้ดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตสหพันธรัฐรัสเซียประจำประเทศต่างๆ ให้สัตยาบันสนธิสัญญาระหว่างรัสเซียกับประเทศอื่นๆ ตลอดจนดำเนินความสัมพันธ์กับรัฐสภาของประเทศต่างๆ เป็นต้น

การเรียกประชุมสภาสูงหรือสภาสหพันธรัฐจะกระทำเมื่อมีความจำเป็นและต้องไม่น้อยกว่า 2 ครั้งต่อเดือน โดยลักษณะการประชุมดังกล่าวเป็นการประชุมโดยเปิดเผยต่อสาธารณชน ภายในสภาสูงหรือสภาสหพันธรัฐจะมีคณะกรรมการหลายคณะ เช่น คณะกรรมการการกฎหมายรัฐธรรมนูญ (Council of Federation Committee on Constitutional Legislation) คณะกรรมการกิจการกฎหมายและศาล (Council of Federation Committee on Judicial and Legal Affairs) คณะกรรมการกิจการสหพันธรัฐและนโยบายท้องถิ่น (Council of Federation Committee on Federal Affairs and Regional Policies) คณะกรรมการการบริหารท้องถิ่น (Council of Federation Committee on Local Government) คณะกรรมการการทหารและความมั่นคง (Council of Federation Committee on Defence and Security) คณะกรรมการการงบประมาณ (Council of Federation Budgetary Committee) คณะกรรมการด้านวิธีการใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญของสภาสหพันธรัฐ (Council of Federation Commission on Ways and Means of the Council of Federation's Constitutional Powers Implementation) เป็นต้น

- สภาผู้แทนราษฎรหรือสภาดุม่า (State Duma) มีสมาชิกจำนวน 450 คนซึ่งจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ซึ่งแต่ละพรรคการเมืองจะต้องได้รับคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าร้อยละ 7 จึงจะมีสิทธิได้รับที่นั่งในสภาดุม่าตามสัดส่วนโดยการเลือกตั้งสภาดุม่าครั้งล่าสุด มีขึ้นวันที่ 4 ธันวาคม ค.ศ.2011 วาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี (แก้ไขวาระจาก 4 ปีเป็น 5 ปี เมื่อปี ค.ศ.2008 ทั้งนี้ เริ่มใช้สำหรับสภาดุม่าชุดปัจจุบัน ค.ศ.2011 เป็นครั้งแรก) คุณสมบัติผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งต้องเป็นชาวรัสเซียที่มีอายุครบ 21 ปีบริบูรณ์และไม่เป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งหรือกระทำการใดอันขัดต่อสถานภาพความเป็นสมาชิกรัฐสภา ประธานสภาดุม่าคนปัจจุบัน คือ นายเซอร์เกย์ นาริชกิน (Sergey Naryshkin) มาจากการเลือกตั้งของสมาชิกเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม ค.ศ.2011

สภาผู้แทนราษฎรหรือสภาดุม่ามีอำนาจหน้าที่หลายประการ เช่น พิจารณาร่างกฎหมาย ให้ความเห็นชอบการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีตามข้อเสนอของประธานาธิบดี อภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล แต่งตั้งและถอดถอนผู้ว่าการธนาคารแห่งชาติ แต่งตั้งและถอดถอนประธานสภาตรวจเงินแผ่นดินและสมาชิกจำนวนครึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมด แต่งตั้งและถอดถอนกรรมการสิทธิมนุษยชน ประกาศนิรโทษกรรม ยื่นข้อกล่าวหา

ประธานาธิบดีเพื่อให้พ้นจากตำแหน่งได้ รับรองข้อมติว่าด้วยเรื่องต่างๆ ที่อ้างถึงอำนาจของสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม สภาดูมาก็ยังมีข้อจำกัดบางประการ เช่น สมาชิกสภาดูมาจะดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาสหพันธรัฐ หรือดำรงตำแหน่งอื่นใดในองค์กรที่เป็นตัวแทนของรัฐหรือองค์กรปกครองตนเองส่วนท้องถิ่นไม่ได้ สมาชิกสภาดูมาไม่สามารถดำรงตำแหน่งเป็นข้าราชการของรัฐหรือกระทำการใดๆ ที่ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนได้ เว้นแต่กิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษาวิทยาศาสตร์และกิจกรรมสร้างสรรค์อื่นๆ สภาดูมาจะเรียกประชุมสมัยแรกภายหลังการเลือกตั้งครบ 30 วัน ทั้งนี้ประธานาธิบดีแห่งสหพันธรัฐรัสเซียสามารถเรียกประชุมสภาดูมาก่อน 30 วันได้โดยในการประชุมครั้งนี้สมาชิกผู้มีอาวุโสสูงสุดจะทำหน้าที่ประธานในที่ประชุมและเมื่อมีการเรียกประชุมสมาชิกสภาดูมาชุดใหม่ถือว่าเป็นการสิ้นสุดวาระของสภาชุดเดิม³⁶

ผู้เขียนขอตั้งข้อสังเกตว่าในระบบสภาคู่ซึ่งมีทั้งสภาดูมาและสภาสหพันธรัฐของรัสเซียนั้นอาจจัดประชุมร่วมกันในกรณีรับฟังสารของประธานาธิบดีแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย สารของศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย และสุนทรพจน์ของผู้นำประเทศต่างๆ การประชุมของสภาดูมาและสภาสหพันธรัฐย่อมเป็นการเปิดเผย ในกรณีที่ข้อบังคับการประชุมสภาได้กำหนดไว้แต่ละสภาอาจทำการประชุมลับได้เพื่อควบคุมการใช้งบประมาณของประเทศ สภาดูมาและสภาสหพันธรัฐมีอำนาจตั้งสภาตรวจเงินแผ่นดิน ซึ่งองค์ประกอบและกระบวนการในการทำงานเป็นไปตามกฎหมายของสหพันธรัฐกำหนด สมาชิกสภาดูมาและสภาสหพันธรัฐย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองตลอดระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการประชุมสภาได้ โดยไม่ต้องถูกจับกุม คุมขังหรือดำเนินคดีใดๆ เว้นแต่ในกรณีที่จับในขณะกระทำความผิดหรือในกรณีที่กฎหมายแห่งสหพันธรัฐได้บัญญัติไว้เพื่อความปลอดภัยของบุคคลอื่น ทั้งนี้ อัยการสูงสุดแห่งสหพันธรัฐรัสเซียมีอำนาจเสนอต่อสภาที่เกี่ยวข้องให้มีคำสั่งให้เพิกถอนความคุ้มครองแก่สมาชิกได้

ในส่วนของกระบวนการตรากฎหมายทั่วไป (Legislative Process) ก็จะเริ่มจากการจัดทำร่างกฎหมาย โดยประธานาธิบดีแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย สมาชิกสภาสหพันธรัฐและสภาดูมาคณะรัฐมนตรี รวมทั้งศาลรัฐธรรมนูญ ศาลฎีกาและศาลสูงแห่งอนุญาโตตุลาการ ภายใต้ขอบเขตอำนาจที่กำหนดไว้ จากนั้นจึงเสนอร่างกฎหมายสู่สภาดูมาเพื่อพิจารณาหากได้รับความเห็นชอบโดยเสียงข้างมากจากจำนวนสมาชิกสภาดูมาทั้งหมด ร่างกฎหมายดังกล่าวจะถูกส่งต่อเพื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของสภาสหพันธรัฐภายในห้าวัน

ร่างกฎหมายที่จะผ่านความเห็นชอบจากสภาสหพันธรัฐ ต้องได้รับเสียงรับรองมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาสหพันธรัฐทั้งหมดหรือในกรณีที่สภาสหพันธรัฐไม่ได้พิจารณาภายในสิบสี่วัน หากสภาสหพันธรัฐไม่เห็นชอบร่างกฎหมายที่ผ่านจากสภาดูมา สภาทั้งสองจะจัดตั้งคณะกรรมการร่วมกันเพื่อประนีประนอมเกี่ยวกับร่างกฎหมายดังกล่าวและจากนั้นต้องผ่านการรับรองจากทั้งสองสภาอีกครั้ง อย่างไรก็ตามหากจำนวนเสียงส่วนใหญ่สองในสามของสภาดูมายืนยัน การคัดค้านของสภาสหพันธรัฐจึงเป็นอันตกไป ส่วนร่างกฎหมายที่ผ่านการลงมติให้ความเห็นชอบโดยสภาดูมาก็จะต้องผ่านการพิจารณาจากสภาสหพันธรัฐด้วย เช่น งบประมาณของสหพันธรัฐ การจัดเก็บภาษีของสหพันธรัฐ ระเบียบว่าด้วยการคลัง เงินตรา ความ

³⁶ โกวิท วงศ์สุวรรณ, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 35*, หน้า 60.

นำเชื่อถือทางการเงิน ภาษี และเรื่องเกี่ยวกับการเงิน การให้สัตยาบันและการเพิกถอนสนธิสัญญาและ ข้อตกลงระหว่างประเทศของสหพันธรัฐรัสเซีย สถานภาพและการปกป้องพรมแดนรัฐของสหพันธรัฐรัสเซีย สงครามและสันติภาพ เป็นต้น

ร่างกฎหมายที่ผ่านการลงมติให้ความเห็นชอบจากทั้งสองสภาแล้วจะต้องเสนอต่อประธานาธิบดีแห่ง สหพันธรัฐรัสเซียเพื่อลงนามและประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายภายในสิบสี่วัน ในกรณีพิจารณาร่างกฎหมาย รัฐธรรมนูญ ต้องได้รับมติเห็นชอบไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนสมาชิกสภาสหพันธรัฐทั้งหมด และไม่น้อย กว่าสองในสามของสมาชิกรัฐสภาทั้งหมด จากนั้นจึงเสนอต่อประธานาธิบดีแห่งสหพันธรัฐรัสเซียเพื่อลงนาม และประกาศใช้บังคับภายในสิบสี่วัน ในกรณีที่ประธานาธิบดีไม่เห็นชอบในร่างกฎหมายภายในสิบสี่วัน นับแต่ ได้รับร่างกฎหมายนั้นไว้พิจารณา รัฐสภาจะต้องปรึกษาร่างกฎหมายนั้นใหม่ ถ้ารัฐสภามีมติยืนยันตามเดิมด้วย คะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา แล้วให้ประธานาธิบดีลงนาม ภายในเจ็ดวันและประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อไป

4. องค์กรที่ทำหน้าที่ในการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ (ฝ่ายตุลาการ)

ก่อนหน้านี้นประเทศรัสเซียมีกฎหมายจัดอยู่ในระบบกฎหมายโรมานอ-เยอรมันนิค (Romano-Germanic) หรือระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) แต่หลังจากการปฏิวัติครั้งใหญ่ในประเทศรัสเซีย เมื่อ ค.ศ.1917 และพรรคคอมมิวนิสต์ได้เข้าครองอำนาจการบริหารประเทศแล้ว กฎหมายของประเทศรัสเซียในยุค หลังการปฏิวัตินี้แม้จะมีรูปแบบเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรแต่ก็เป็นระบบกฎหมายในรูปแบบสังคมนิยม (Socialist-Style) โดยเนื้อหาสาระของตัวบทกฎหมายก็ดี กระบวนการยุติธรรมที่จะบังคับใช้กฎหมายก็ดี ล้วน แต่ นำเอาหลักการใหม่ตามแนวคิดของคาร์ล มาร์กซ์และเลนินมาใช้ทั้งสิ้น ระบบกฎหมายนี้เชื่อว่ากฎหมายเป็น เครื่องมือในการจัดระเบียบและกลไกต่างๆ ของสังคมเพื่อให้เกิดความทัดเทียมกันในสังคมและเพื่อคุ้มครองคน ในสังคมให้พ้นจากการกดขี่ข่มเหงของนายทุนกฎหมายจะมีความจำเป็นเพียงชั่วขณะหนึ่ง เมื่อสังคมเข้าสู่ ระบบคอมมิวนิสต์โดยสมบูรณ์ปราศจากความเหลื่อมล้ำทางฐานะปราศจากชนชั้นโดยประชาชนเป็นเจ้าของ ทรัพย์สินทั้งหมดแล้ว กฎหมายจะไม่มีมีความจำเป็นอีกต่อไปแต่เมื่อยังไม่ไปถึงเป้าหมายดังกล่าวความ จำเป็นของกฎหมายจึงจะยังคงมีอยู่ต่อไป³⁷

ในระบบกฎหมายสังคมนิยม ถือว่าทั้งผู้พิพากษา อัยการและทนายความ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้แก่รัฐ ระบบการปกครองของคอมมิวนิสต์ถือเอาประชาชนและชุมชนเป็นใหญ่ เพราะฉะนั้นนักกฎหมายจึงไม่ใช่เป็น เพียงผู้เดียวที่มีสิทธิในการใช้กฎหมาย ประชาชนทั่วไปอาจจะเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ทางด้านกฎหมายด้วย ดังนั้น ประชาชนธรรมดาที่อาจจะได้รับการแต่งตั้งให้เข้ามาเป็นผู้พิพากษาก็ได้จึงมีการเรียกขานกันว่าเป็นศาล

³⁷ William E. Butler, *Perestroika and the Rule of Law: Soviet and Anglo-American Perspectives* (New York: St. Martin's Press, 1991), p. 9-10.

ประชาชน³⁸ สังคมนิยมเห็นว่าเป็นหนทางทำให้ผู้พิพากษาใช้ดุลพินิจอย่างลำเอียง เนื่องจากจะกลายเป็นสมาชิกของชนชั้นอีกชนชั้นหนึ่งและจะปกป้องผลประโยชน์ของชนชั้นนั้น หนทางที่สังคมนิยมสร้างเพื่อเป็นหลักประกันความยุติธรรมคือ ผู้พิพากษาต้องรับผิดชอบให้ประชาชนเลือกตั้งทุก 5 ปี และต้องมีประชาชนเข้าร่วมมือในกระบวนการพิจารณาด้วย³⁹

ระบบกระบวนการพิจารณาของศาลที่ใช้ในสมัยสหภาพโซเวียตนั้น เนื่องจากมีลักษณะเป็นกฎหมายแห่งชาติ ดังนั้นกระบวนการพิจารณาคดีของศาลจึงรวมเรียกว่า Judicial Investigation คือ การสอบสวนโดยตุลาการ จึงทำให้ศาลเป็นผู้ไต่สวนสอบถามความจริงจากคู่ความทุกฝ่าย การพิจารณาแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน⁴⁰ กล่าวคือ

1. ขั้นเตรียมคดี (Preparatory Phase) ในขั้นตอนนี้ศาลจะทำการแจ้งคู่ความเพียงว่าคดีเป็นเรื่องอะไร ใครเป็นโจทก์ ใครเป็นจำเลย มีพยานหลักฐานอย่างไร และอธิบายว่าจำเลยมีสิทธิในระหว่างการพิจารณาอย่างไร จากนั้นก็ดำเนินการรับและพิจารณาคำร้องต่างๆ ของคู่ความ

2. ขั้นพิจารณา (Main Hearing) ศาลทำการไต่สวนข้อเท็จจริงจากคู่ความทั้ง 2 ฝ่ายและจากนั้นก็ทำการพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป

ตั้งแต่ปี ค.ศ.1990 จนถึงปัจจุบันระบบกฎหมายของประเทศรัสเซียก็ได้มีการพัฒนาระบบกฎหมายซีวิล ลอว์ (Civil Law) ออกไปในลักษณะเป็นกฎหมายภาคพื้นยุโรป (Continental European Law) กล่าวคือยังคงมีการศึกษากฎหมายโดยใช้ประมวลกฎหมายหรือยังคงศึกษาตัวบทกฎหมายเช่นเดิม แต่จะมีการพัฒนาศึกษาเปรียบเทียบกับระบบกฎหมายของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคยุโรปมากขึ้นพร้อมทั้งมีการแลกเปลี่ยนปรับปรุงข้อมูลทางกฎหมายต่างๆ เพื่อสร้างความเป็นมาตรฐานในภูมิภาคเดียวกัน⁴¹ รูปแบบของกฎหมายบางฉบับจึงมีความคล้ายคลึงกับกฎหมายของเยอรมันหรือเนเธอร์แลนด์ เป็นต้น

รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซียปี ค.ศ.1993 ได้ยอมรับการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Powers) ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการ โดยที่ระบบศาลมีลักษณะเป็นระบบศาลเดี่ยว (Single Court System) หมายความว่า ในคดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่างรัฐกับรัฐด้วยตัวเอง หรือข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชน จะถูกพิจารณาโดยศาลยุติธรรมเท่านั้น จะไม่มีศาลปกครองแยกพิจารณาพิพากษาคดีทางปกครองออกเป็นพิเศษเหมือนดังประเทศฝรั่งเศสหรือประเทศไทยซึ่งเป็นระบบศาลคู่ (Dual Court System) ศาลยุติธรรมในรัสเซียสามารถแบ่งออกเป็น 3 ศาลหลักๆ ก็คือ ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย (Constitutional Court of the Russian Federation) ศาลยุติธรรม (Courts of General Jurisdiction) และศาลอาภิตรีชหรือศาลพาณิชย์ (the Arbitrazh Courts หรือ

³⁸ Richard J. Terrill, *World Criminal Justice Systems: A Comparative Survey* (Massachusetts: Anderson Publishing, 2013), p. 382.

³⁹ จิรนิติ หะวานนท์, *อ้าวแล้วเชิงอรรถที่ 5*, หน้า 35.

⁴⁰ จิรนิติ หะวานนท์, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 5*, หน้า 36.

⁴¹ [Online], available URL:http://en.wikipedia.org/wiki/Judiciary_of_Russia. (Retrieved May 12, 2015)

Commercial Courts) นอกจากนั้นก็ยังมืองค์กรอัยการซึ่งรับบทบาทหน้าที่ในการเป็นทนายแผ่นดินในการฟ้องคดีต่อศาลด้วย⁴²

4.1 ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย (Constitutional Court of the Russian Federation) มีหน้าที่ความรับผิดชอบพิจารณาและพิพากษาคดีพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการตีความรัฐธรรมนูญหรือการคุ้มครองความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้มีกฎหมายใดมาขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ รวมถึงมีหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีใดๆ ที่กำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือที่ต้องกระทำการให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเป็นกรณีที่มีข้อพิพาทในเรื่องเขตอำนาจของศาลในการพิจารณาคดี เช่น ปัญหาเขตอำนาจของศาลเมืองกับศาลท้องถิ่นหรือเขตอำนาจของศาลที่เรียกชื่ออย่างอื่น⁴³ หรือตรวจสอบในกรณีที่กฎหมายที่ออกโดยรัฐบาลหรือกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายบริหารว่าขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซียหรือไม่ เช่น กฎบัตร ข้อบัญญัติ ประกาศกระทรวง กฎกระทรวง ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซียหรือไม่ เป็นต้น ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซียประกอบไปด้วยผู้พิพากษาจำนวน 19 คน โดยได้รับการแต่งตั้งจากประธานาธิบดีโดยคำแนะนำจากสภาแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย มีวาระการดำรงตำแหน่ง 12 ปี โดยผู้ที่ได้รับแต่งตั้งต้องมีอายุอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 40 ปีบริบูรณ์⁴⁴

4.2 ศาลยุติธรรมแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย (Courts of General Jurisdiction) ระบบศาลยุติธรรมแห่งสหพันธรัฐรัสเซียมีอยู่ 4 ระดับชั้นด้วยกัน⁴⁵ คือ

ก. ศาลฎีกา (Supreme Court of Russia) ศาลฎีกาแห่งสหพันธรัฐรัสเซียเป็นศาลยุติธรรมสูงสุด มีศาลทหารเข้าร่วมอยู่ในเขตอำนาจศาลยุติธรรมแห่งสหพันธรัฐรัสเซียด้วย โดยที่ศาลทหารจะมีระดับชั้นการพิจารณาคดีอยู่สูงกว่าศาลอุทธรณ์แต่จะต่ำกว่าชั้นฎีกา ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะรัสเซียให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาทางด้านการทหารเพราะเป็นเรื่องที่อาจจะส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงภายในได้ ความผิดที่อยู่ภายใต้อำนาจศาลทหารก็เช่น ความผิดต่อกฎหมายอาญาทหาร หรือความผิดอื่นใดที่ทหารเข้าไปมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดนั้นๆ เป็นต้น ดังนั้นกฎหมายจึงได้ลดขั้นตอนกระบวนการพิจารณาคดีทางทหารให้รวดเร็วขึ้น แต่ก็ยังคงให้ศาลฎีกาแห่งสหพันธรัฐรัสเซียมีอำนาจตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจในการ

⁴² The Federal Law on Prosecution Services of the Russian Federation of 17 January 1992 N 2202-1. [Online], available URL:http://eng.genproc.gov.ru/legal_basis_of_the_activities. (Retrieved May 12, 2015)

⁴³ Richard J. Terrill, *World Criminal Justice Systems: A Survey* (New Jersey: Mathew Bender and Company, 2009), p. 423. [Online], available URL:<http://books.google.com/books?id=hJaEzC1CBe8C&pg=PA419>. (Retrieved May 12, 2015)

⁴⁴ Герасимова О.В. Конституционно-правовые гарантии охраны достоинства человека в Российской Федерации: Автореф. дис.канд. юрид. наук - М., 2001. С. 3.

⁴⁵ ชูชีวรรณ ตมิศานนท์, “สิทธิมนุษยชนและระบบศาลของรัสเซียกับกระแสโลก,” *วารสารรัสเซียศึกษา* ปีที่ 4 ฉบับที่ 1-2, (2556): 70-73.

พิจารณาพิพากษาคดีของศาลทหารได้ อำนาจหน้าที่หลักของศาลยุติธรรมในรัสเซียนั้นมีเขตอำนาจศาลในการพิจารณาพิพากษาทั้งคดีแพ่ง คดีอาญาและรวมถึงคดีพิพาททางปกครองด้วย ในส่วนของข้อพิพาททางแพ่ง เช่น ข้อพิพาทของบุคคลเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยละเมิด กฎหมายว่าด้วยบุคคล กฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินและกฎหมายว่าด้วยครอบครัว⁴⁶ เป็นต้น แต่หากเป็นข้อพิพาทที่เกี่ยวกับทางเศรษฐกิจหรือทางพาณิชย์ก็จะอยู่ในอำนาจของศาลอาบิตรีชหรือศาลพาณิชย์ซึ่งจะมีความชำนาญทางคดีมากกว่า

ข. ศาลภูมิภาค (Regional Court) ทำหน้าที่คล้ายศาลอุทธรณ์ซึ่งในภาษารัสเซียอาจจะเรียกชื่ออย่างอื่นเช่น краевой суд หรือ областной суд ก็ได้แต่ก็มีหน้าที่ในทางกฎหมายคล้ายกันโดยที่อำนาจหน้าที่หลักของศาลก็คือกระทำการตรวจสอบคดีข้อพิพาทที่มีข้อยุ่งยากซับซ้อนและผ่านการพิจารณาพิพากษาของศาลล่างมาแล้ว หากเข้าหลักเกณฑ์องค์ประกอบของกฎหมายที่จะรับคดีไว้พิจารณาพิพากษาได้และไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ตามกฎหมาย ศาลภูมิภาคก็มีอำนาจหน้าที่รับคดีไว้พิจารณาพิพากษาต่อไป องค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลมีจำนวนสามคนส่วนในคดีอาญาบางประเภทอาจมีคณะลูกขุนเข้าร่วมด้วยก็ได้⁴⁷

ค. ศาลเมือง (District Courts) ทำหน้าที่คล้ายศาลจังหวัดกล่าวคือ มีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีแพ่งที่อยู่ภายใต้เขตอำนาจศาลเมือง เช่น คดีพิพาทที่เกี่ยวกับกฎหมายครอบครัว กฎหมายแรงงาน กฎหมายว่าด้วยทรัพย์สิน คดีพิพาททางปกครอง หรือคดีพิพาทที่อยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งของสหพันธรัฐรัสเซียและก็มีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่สามปีขึ้นไปโดยมีผู้พิพากษาคนเดียวเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดี

ง. ศาลยุติธรรมชั้นต้น (Magistrate Courts หรือ Justices of the Peace Courts) ทำหน้าที่คล้ายศาลแขวง มีอำนาจอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งที่ไม่มีข้อยุ่งยากซับซ้อน เช่น คดีฟ้องหย่าหรือฟ้องเรียกคืนทรัพย์สินที่ไม่มีข้อยุ่งยาก หรือเป็นคดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินสามปี เช่น ต้มสุราในที่สาธารณะและประพัตดินเป็นอันพาล หรือการละเมิดกฎหมายจราจร เป็นต้น

4.3 ศาลอาบิตรีชหรือศาลพาณิชย์ (the Arbitrazh Courts หรือ Commercial Courts) เป็นศาลที่มีความชำนาญเป็นพิเศษทางด้านคดีทางเศรษฐกิจหรือคดีพาณิชย์ มีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีพิพาทที่เกี่ยวกับข้อโต้แย้งทางสัญญาธุรกิจ⁴⁸ เช่น คดีที่เกี่ยวกับการละเมิดสัญญา การโอนกรรมสิทธิ์ในหุ้นคดีที่เกี่ยวข้องกับหุ้นส่วนบริษัท การผิดสัญญาคู่ค้า คดีล้มละลาย หรือคดีที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น ระบบศาลอาบิตรีชหรือศาลพาณิชย์แห่งสหพันธรัฐรัสเซียมีอยู่ด้วยกัน 4 ระดับชั้น⁴⁹ คือ

⁴⁶ Абова Т.Е., Абросимова Е.Б., Боровский М.В. Под ред. И. Л. Петрухина. Судебная власть Институт государства и права РАН. // М.: Издательства «Проспект». 2003, С. 32.

⁴⁷ Тамже С. 33.

⁴⁸ [Online], available URL:http://arbitr.ru/_upimg/C216FE2E282B463CA0D4617DA8DAFE8F_20dec.pdf/. (Retrieved May 12, 2015)

⁴⁹ [Online], available URL:<http://www.ruscham.com/en/rossinfo/db/21.html>. (Retrieved May 12, 2015)

ก. ศาลอาบิตรัซสูงสุด (Supreme Arbitrazh Court of the Russian Federation) เป็นศาลสูงสุดของบรรดาศาลอาบิตรัซหรือศาลพาณิชย์ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายว่าด้วยการฎีกา มีอำนาจตรวจสอบกลั่นกรองคำพิพากษาต่างๆ ที่คู่ความได้ฎีกาคำพิพากษาที่ศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยไปแล้วพร้อมทั้งวางบรรทัดฐานและแนวทางกฎหมาย

ข. ศาลอาบิตรัซภาค ทำหน้าที่คล้ายศาลอุทธรณ์ภาค (Federal Circuit Arbitrazh Courts) ศาลอาบิตรัซในชั้นนี้นั้นจะทำหน้าที่คล้ายกับกลั่นกรองคำพิพากษาต่างๆ ที่ศาลอุทธรณ์ได้พิจารณาพิพากษาไปเพื่อตรวจสอบอีกครั้งว่าคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ดังกล่าวนั้นมีการบังคับผลให้เป็นไปตามกฎหมายและสามารถส่งต่อไปให้ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาได้อีกหรือไม่ หากข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายกำหนดให้ยุติในชั้นอุทธรณ์แล้วคดีก็ต้องเป็นอันยุติคู่ความก็ไม่สามารถฎีกาต่อไปได้ แต่หากข้อกฎหมายเปิดช่องให้คู่ความสามารถต่อสู้คดีกันอีก ก็เป็นสิทธิของคู่ความที่จะส่งเรื่องไปให้ศาลฎีกาวินิจฉัยชี้ขาดคดีต่อไปอีกได้⁵⁰

ค. ศาลอาบิตรัซชั้นอุทธรณ์ (Federal Arbitrazh Appeals Court) เป็นศาลสูงถัดจากศาลชั้นต้นซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นที่อยู่ในเขตอำนาจศาล การพิจารณาของศาลอุทธรณ์จะมีลักษณะเป็นการตรวจสอบหรือทบทวนคำพิพากษาของศาลล่างว่าเป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่⁵¹

ง. ศาลอาบิตรัซชั้นต้น (Federal Subject Level Arbitrazh Courts) ในปัจจุบันสหพันธรัฐรัสเซียมีทั้งหมดจำนวน 83 ศาล อำนาจหน้าที่ของศาลอาบิตรัซหรือศาลพาณิชย์จะพิจารณาคดีพิพากษาคดีพิพาทที่มีมูลเหตุทางคดีเกิดจากสัญญาทางธุรกิจหรือกิจการส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับห้างหุ้นส่วนบริษัท⁵² หากทำการ

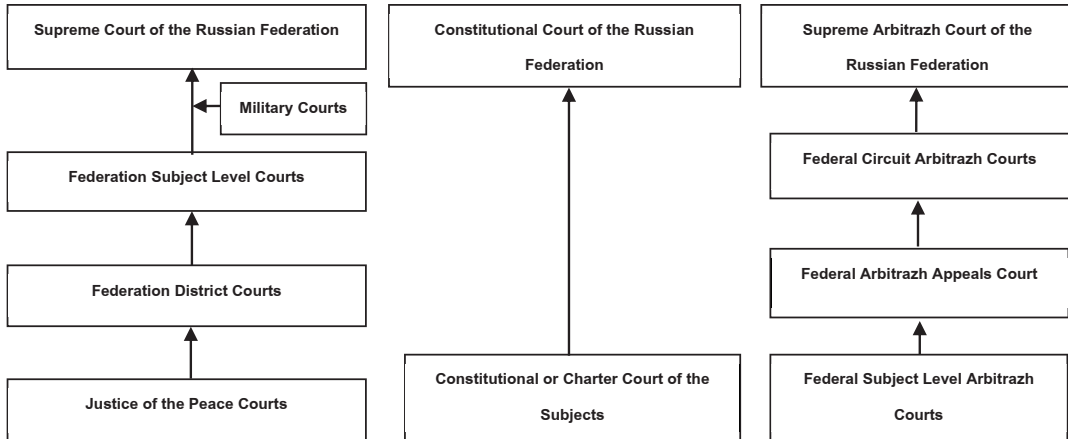
⁵⁰ [Online] available URL:http://eguides.cmslegal.com/pdf/arbitration_volume_I/CMS%20GtA_Vol%20I_RUSSIA.pdf. (Retrieved May 12, 2015)

⁵¹ Дженкс Э., Предисл.: Исаев М.И., Лунц Л.А. **Английское право. Источники права. Судоустройство. Судопроизводство. Гражданское право: Перевод с английского** Учебник // М.: Юрид. Изд-во МЮ СССР, 1947. С. 51.

⁵² The Code of Arbitrazh Procedure of the Russian Federation of 24 June 2002 N95-FZ Art. 1-3. The jurisdiction of the Arbitration court of the subject of the Russian Federation covers economic disputes, arising from administrative and other public legal relations, and other cases, concerning the exercise by legal entities and individual entrepreneurs of business and other commercial activities, such as disputes; (1) about disputing normative legal acts concerning rights and legitimate interests of an applicant in the area of business and other commercial activities; (2) about disputing non-normative legal acts of the state bodies of the Russian Federation; (3) about administrative offences where federal laws refer their consideration of the jurisdiction of Arbitration courts; (4) about the recovery from legal entities

เปรียบเทียบกับระบบศาลไทยก็จะพบว่า มีลักษณะเขตอำนาจศาลคล้ายกับศาลแพ่งซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาอรรถคดีต่างๆ ที่เกิดข้อพิพาทขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ส่วนศาลอาภิตรีษแห่งสหพันธรัฐรัสเซียก็มีอำนาจพิจารณาพิพากษาอรรถคดีต่างๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับประมวลกฎหมายอาภิตรีษแห่งสหพันธรัฐรัสเซียเช่นกัน

ตารางแสดงระบบศาลของสหพันธรัฐรัสเซีย⁵³

ผู้เขียนเห็นว่าในปัจจุบันนี้ผู้พิพากษาในระบบศาลแห่งสหพันธรัฐรัสเซียนั้นได้รับความคุ้มครองและได้รับหลักประกันความเป็นอิสระในการทำหน้าที่ของศาล (Independence of the judiciary) โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้พิพากษามีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีโดยอิสระปราศจากการแทรกแซงจากฝ่ายใดๆ ทั้งได้มีการรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย⁵⁴ เพื่อเป็นหลักประกันความเป็นอิสระของผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาคดีให้เป็นอำนาจของศาลโดยแท้ บุคคลหรือองค์กรใดจะเข้ามาก้าวล่วงแทรกแซงมิได้⁵⁵ โดยทุกฝ่ายจะต้องให้การยอมรับ และเคารพต่อหลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา

and individual entrepreneurs, engaged in business and other economic activities, compulsory payments and sanctions, unless federal laws provide for another procedure for the recovery thereof.

⁵³ Шикуня И.Р. Интернет-курс по дисциплине «Правоохранительные органы в РФ» Кафедра Уголовного права и процесса // Московская финансово-промышленная академия. М.: 2010. [Online], available URL:[http://e-biblio.ru /book/bib/04_pravo/pravooхранitel_organ/sq.html](http://e-biblio.ru/book/bib/04_pravo/pravooхранitel_organ/sq.html). (Retrieved May 12, 2015)

⁵⁴ The Constitution of the Russian Federation article 120 (1) stipulates that “Judges shall be independent and submit only to the Constitution and the federal law.”

⁵⁵ The Constitution of the Russian Federation article 118 (1) stipulates that “(1) Justice in the Russian Federation shall be administered by courts alone; (2) The judicial power shall be exercised by

ด้วยการปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญอย่างเคร่งครัดซึ่งในหลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา นั้นก็ไม่ได้หมายความว่าผู้พิพากษาหรือศาลในรัสเซียจะต้องเป็นองค์กรปิดแต่อย่างใด ผู้พิพากษามีสิทธิและสามารถเข้าร่วมชุมนุมแสดงความคิดเห็นได้เช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป แต่ต้องปฏิบัติตนให้สอดคล้องธรรมเนียมประเพณีของศาลที่ควรปฏิบัติ นอกจากนี้ ยังมีสิทธิเข้าร่วมในการประชุมขององค์กรอื่นๆ เพื่อส่งเสริมความเป็นอิสระของผู้พิพากษาและตุลาการ⁵⁶ ซึ่งประเทศรัสเซียได้มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดวางกรอบไว้ โดยห้ามมิให้ผู้พิพากษาระทำการซึ่งอาจทำให้เสียเกียรติศักดิ์แห่งตำแหน่งหน้าที่ราชการไว้เช่นกัน

เนื่องจากการดำเนินคดีไม่ว่าจะเป็นการดำเนินคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีปกครองนั้น บุคคลที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีคือ ผู้พิพากษา ดังนั้นผู้พิพากษาต้องไม่มีพฤติกรรมใดๆไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมว่าตนขาดความเป็นกลางหรือมีส่วนได้เสียตามหลักที่ว่า No man can be judge in his own cause เพราะการมีส่วนได้เสียในคดีที่ผู้พิพากษา ย่อมก่อให้เกิดความสงสัยในความยุติธรรมที่ได้จากการพิพากษาคดี นอกจากนี้ สิทธิของคู่ความในอันที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมโดยผู้พิพากษาที่มีความเป็นกลางและไม่มีส่วนได้เสียนั้น ยังได้มีการรับรองไว้ในมาตรา 10 แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ปี ค.ศ. 1948 และมาตรา 6 แห่งอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนซึ่งรัสเซียก็ได้เป็นสมาชิกเช่นกัน⁵⁷

ตารางวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบกฎหมายของประเทศต่างๆ

ก. เปรียบเทียบลักษณะระบบกฎหมาย

ไทย	อังกฤษ	รัสเซีย
- เป็นระบบกฎหมายซีวิล ลอว์ (Civil Law) หรือระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากระบบกฎหมายโรมานอ-เยอรมานิก ในปัจจุบันระบบกฎหมายของประเทศไทย แม้จะอ้างว่าเป็นระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรก็ตาม แต่ในการพิจารณาพิพากษาคดีของ	- เป็นระบบกฎหมายคอมมอน ลอว์ (Common Law) หรือระบบจารีตประเพณีซึ่งไม่ได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายโรมันแต่อย่างใด	- เป็นระบบกฎหมายภาคพื้นยุโรป หรือ Continental law ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายโรมันหรือระบบกฎหมายโรมานอ-เยอรมานิก (อย่างไรก็ตามในปัจจุบันระบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกาเองก็เริ่มเข้ามามีบทบาทต่อกระบวนการทางความคิดของนักกฎหมายรัสเซีย

means of constitution, civil, administrative and criminal proceedings; (3) The judicial system of the Russian Federation shall be instituted by the Constitution of the Russian Federation and the federal constitutional law. The creation of extraordinary courts shall not be allowed.”

⁵⁶ Луковская Д.И. **Гарантии прав личности** федеральный журнал // история государства и права, Издательство «юрист» №16. 2007, С. 17-18.

⁵⁷ ญัฐพงศ์ กุลเมธี, “เหตุห้ามและเหตุคัดค้านผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), หน้า 39.

ศาลก็ยังคงมีการคำนึงถึงคำพิพากษาของศาลที่ได้วางบรรทัดฐาน(Precedent) ไว้ในคดีก่อนๆ จึงอาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยเป็นระบบกฎหมายแบบผสมผสานทั้งคอมมอน ลอว์ และซีวิล ลอว์)		เป็นอย่างมาก)
--	--	---------------

ข. เปรียบเทียบที่มาของกฎหมาย

ไทย	อังกฤษ	รัสเซีย
<ul style="list-style-type: none"> - ใช้หลักบรรทัดฐานจากคำพิพากษาในคดีก่อนๆ (Precedent) เป็นแนวทางในการวินิจฉัยตัดสินคดี - มีรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร (Written Constitution) - มีพระราชบัญญัติที่ออกโดยรัฐสภา - มีประมวลกฎหมาย (Code Law) 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้บรรทัดฐานจากคำพิพากษาในคดีก่อนๆ (Precedent) เป็นแนวทางในการวินิจฉัยตัดสินคดี - ไม่มีรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือที่เรียกว่า Unwritten Constitution (ไม่มีปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรในฉบับเดียวกัน แต่กระจายอยู่ตามกฎหมายต่างๆ หรือตามคำพิพากษาต่างๆ รวมถึงธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาด้วย ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะต้องการความยืดหยุ่นในการใช้และตีความกฎหมาย) - มีพระราชบัญญัติที่ออกโดยรัฐสภา - ไม่มีประมวลกฎหมาย (No Code Law) 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ได้ใช้หลักบรรทัดฐานจากคำพิพากษาในคดีก่อนๆ ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงแต่ในบางครั้งบางคดีศาลสูงก็ได้ใช้แนวทางการบรรทัดฐานจากงานเขียนของอาจารย์ทางด้านกฎหมายที่มีชื่อเสียง - มีรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร (Written Constitution) - มีพระราชบัญญัติที่ออกโดยรัฐสภา - มีประมวลกฎหมาย (Code Law)

ค. เปรียบเทียบลักษณะวิธีพิจารณาความ

ไทย	อังกฤษ	รัสเซีย
<ul style="list-style-type: none"> - มีผู้พิพากษาทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย โดยจะมีพนักงานอัยการหรือทนายความ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีลูกขุน (Jury) ทำหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาข้อเท็จจริง ส่วนผู้พิพากษาจะทำหน้าที่วางหลักกฎหมายและชี้ขาดปัญหาข้อ 	<ul style="list-style-type: none"> - ในคดีอุกฉกรรจ์หรือคดีที่ถูกกล่าวหาว่าได้มีการกระทำความผิดอาญาร้ายแรง กฎหมายได้ให้กำหนดให้มีการพิจารณา

<p>เป็นผู้นำสืบพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเพื่อให้ศาลทำการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีซึ่งในคดีอาญาเป็นหน้าที่ของคู่ความฝ่ายที่กล่าวอ้างที่จะต้องพิสูจน์ให้เห็นความผิดโดยแจ้งหากมีความสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ศาลจะยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้แก่จำเลย (Proof beyond a reasonable doubt) ซึ่งหมายความว่าศาลจะยกฟ้องและปล่อยตัวจำเลยไปนั่นเอง</p>	<p>กฎหมาย ในระบบกฎหมายของอังกฤษนั้นยึดถือหลักคอมมอนลอว์ (Common law) ซึ่งถือว่าเป็นหลักกฎหมายที่ศาลสร้างขึ้นจากหลักเหตุผลที่มีอยู่ในข้อเท็จจริงรวมถึงความสัมพันธ์ที่ได้รับจากข้อเท็จจริงในข้อพิพาท (Ratio decidendi) ไม่ใช่เป็นการตัดสินใจตามอำเภอใจ ทำให้มีการยึดหลักเกณฑ์ในคำพิพากษาที่มีมาก่อน นำมาใช้ในการตัดสินคดีที่มีข้อเท็จจริงเหมือนกัน จึงเกิดเป็นหลักทฤษฎีการตัดสินโดยยึดหลักบรรทัดฐานของคำพิพากษา (The doctrine of precedent)</p>	<p>คดีโดยคณะลูกขุนได้ ซึ่งคณะลูกขุนจะมีจำนวนทั้งสิ้น 12 คน คณะลูกขุนจะร่วมกันพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงเท่านั้น ส่วนผู้พิพากษาจะพิจารณาเฉพาะข้อกฎหมายเท่านั้น และผลการการลงมติที่เป็นเอกฉันท์ (Unanimous) ว่ามีการกระทำ ความผิดอาญาร้ายแรงและต้องรับโทษนั้น สามารถมีการร่วมพิจารณาใหม่ได้ภายในสามชั่วโมงแรก หากมติของคณะลูกขุนมีการเปลี่ยนแปลงเกินหกคนก็อาจมีการร้องขอให้ศาลกลับคำตัดสินหรือเป็นเหตุให้ศาลสามารถลดหย่อนผ่อนโทษได้</p>
--	---	--

5. หลักการแก้ไขเพิ่มเติมหรือการทบทวนรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย

กระบวนการในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญโดยปกตินี้จะทำได้ยากกว่าการแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎหมายธรรมดา ยกเว้นในบางประเทศ เช่น นิวซีแลนด์และอังกฤษซึ่งการแก้ไขรัฐธรรมนูญกระทำได้ไม่ยาก เพราะไม่มีรัฐธรรมนูญประเภทลายลักษณ์อักษร กระบวนการหรือขั้นตอนแห่งการแก้ไขเปลี่ยนแปลงมีหลายวิธี เช่นกระทำการแก้ไขเพิ่มเติมผ่านทางรัฐสภา เช่น ประเทศอังกฤษทั้งนี้เพราะอังกฤษไม่มีรัฐธรรมนูญเป็นลายลักษณ์อักษร แต่มีการยึดถือคำพิพากษาเป็นหลักในการปฏิบัติ แต่แม้กระนั้นรัฐสภายังสามารถออกกฎหมายหรือวางแนวทางปฏิบัติใหม่ได้⁵⁸ การแก้ไขเพิ่มเติมโดยการทำประชามติโดยสภาวางรัฐธรรมนูญ โดยการปฏิวัติหรือรัฐประหาร เป็นต้น

หลักเกณฑ์การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและการทบทวนรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซียกำหนดให้ การพิจารณาและการให้ความเห็นชอบแก่ร่างรัฐบัญญัติในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เป็นอำนาจของรัฐสภา ในการพิจารณาโดยองค์กรที่มีอำนาจในการเสนอร่างรัฐบัญญัติให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและการทบทวนรัฐธรรมนูญอาจเสนอจากประธานาธิบดีแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย (President of the Russian Federation), วุฒิสภา (State Duma), สภาผู้แทนราษฎร (Council of Federation), รัฐบาลแห่งสหพันธรัฐ

⁵⁸ R.E.C. Jewell, *British Constitution* (London: Cox and Wyman Press, 1975), p. 9.

รัสเซีย (Government of the Russian Federation), องค์การนิติบัญญัติ (ผู้แทน) ของพลเมืองของสหพันธรัฐรัสเซีย (legislative (representation) bodies of constituent entities of the Russian Federation), รวมทั้งอาจมาจากทั้งกลุ่มของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้า⁵⁹ (groups consisting of not less than members of the Council of Federation or of the deputies of the State Duma)

อย่างไรก็ตามยังคงมีข้อจำกัดบางประการที่ไม่สามารถจะกระทำการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยรัฐสภาได้ แต่จะต้องกระทำโดยองค์กรพิเศษที่เรียกว่า สภารัฐธรรมนูญ (Constitutional Assembly) ซึ่งจะต้องปรากฏว่าเป็นกรณีที่มีการเสนอให้มีการทบทวนบทบัญญัติในหมวด 1 หมวด 2 และหมวด 9 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซียและได้รับเสียงสนับสนุนเป็นจำนวนสามในห้าของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดแล้วจึงจะสามารถให้มีการเรียกประชุมสภารัฐธรรมนูญได้⁶⁰ และเมื่อมีการเรียกประชุมสภารัฐธรรมนูญสำหรับทบทวนบทบัญญัติในหมวด 1 หมวด 2 และหมวด 9 แล้ว การพิจารณาให้ความเห็นชอบจะสามารถกระทำได้สองวิธีการคือ วิธีที่หนึ่งโดยให้ผ่านความเห็นชอบด้วยเสียงจำนวนสองในสามของจำนวนสมาชิกสภารัฐธรรมนูญทั้งหมด หรือวิธีที่สองให้ทำการเสนอเพื่อให้มีการทำประชามติ ซึ่งในกรณีของการทำประชามติต่อรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย ให้ถือว่าผ่านความเห็นชอบหากได้รับการสนับสนุนจากผู้มาลงคะแนนเสียงจำนวนเกินกึ่งหนึ่งและอยู่ภายใต้เงื่อนไขว่ามีบรรดาผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนเกินกึ่งหนึ่งเข้าร่วมลงประชามติ⁶¹

⁵⁹ The Constitution of the Russian Federation article 134 stipulates that “Proposals on amendments to and revision of provisions of the Constitution of the Russian Federation may be submitted by the President of the Russian Federation, the Council of Federation, the State Duma, the Government of the Russian Federation, legislative (representation) bodies of constituent entities of the Russian Federation, and by groups consisting of not less than members of the Council of Federation or of the deputies of the State Duma.”

⁶⁰ Carla L. Thorson, *Politics, Judicial Review, and the Russian Constitutional Court* (New York: Palgrave Macmillan, 2012), p. 177.

⁶¹ The Constitution of the Russian Federation article 135 stipulates that

(1) The provisions of Chapters 1, 2 and 9 of the Constitution of the Russian Federation may not be revised by the Federal Assembly

(2) If a proposal on the review of the provisions of Chapters 1, 2 and 9 of the Constitution of the Russian Federation is supported by three fifths of the total number of the members of the Council of the Federation and the deputies of the State Duma, then according to federal constitutional law a Constitutional Assembly shall be convened.

ข้อจำกัดประการต่อมาคือ กรณีเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในบท 3-8 ของรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซียไม่จำเป็นต้องจัดตั้งสภารัฐธรรมนูญเหมือนดังกรณีแรก แต่จะให้ถือว่าผ่านการรับรองและให้มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายได้ภายหลังจากที่ได้รับความเห็นชอบจากองค์กรที่มีอำนาจดำเนินนิติบัญญัติของพลเมืองสหพันธรัฐรัสเซีย เป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองในสาม⁶² นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซียยังได้บัญญัติเรื่องการของแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับโครงสร้างสหพันธรัฐไว้ด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมในมาตรา 65 ของรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย ซึ่งกำหนดโครงสร้างของสหพันธรัฐรัสเซียโดยอยู่บนพื้นฐานแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐ ว่าด้วยการเข้าร่วมสหพันธรัฐรัสเซียและการตั้งหน่วยการปกครองของสหพันธรัฐรัสเซีย รวมถึงในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงในนามของสาธารณรัฐ เขตปกครอง มณฑล นคร ภาคปกครองตนเองหรือมณฑลปกครองตนเอง ให้บรรจุชื่อใหม่ของหน่วยการปกครองของสหพันธรัฐรัสเซียลงในมาตรา 65 ของรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซียด้วย⁶³

ผู้เขียนเห็นว่า การแก้ไขเพิ่มเติมหรือการทบทวนรัฐธรรมนูญของสหพันธรัฐรัสเซียมีความยุ่งยากซับซ้อนมากทั้งยังมีการจำกัดรายละเอียดลงไปอีกว่าการขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในกรณีใดบ้างที่จะต้องมีสภารัฐธรรมนูญมาเพื่อช่วยพิจารณาซึ่งถือว่าเป็นองค์กรพิเศษที่มีบทบาทสำคัญอย่างมาก อย่างไรก็ตามไม่ได้มี

(3) The Constitutional Assembly shall either confirm the invariability of the Constitution of the Russian Federation or draft a new Constitution of the Russian Federation, which shall be adopted by the Constitutional Assembly by two thirds of the total number of its members or submitted to a referendum. In case of a referendum the Constitution of the Russian Federation shall be considered adopted, if over half of the voters who came to the polls supported it and under the condition that over half of the electorate participated in the referendum.

⁶² The Constitution of the Russian Federation article 136 stipulates that “Amendments to the provisions of Chapters 3-8 of the Constitution of the Russian Federation shall be adopted in accordance with the procedure established for the adoption of federal constitutional law and shall come into force after they have been approved by legislative authorities of not less than two thirds of the constituent entitles of the Russian Federation.”

⁶³ The Constitution of the Russian Federation article 137 stipulates that

(1) Amendment to Article 65 of the Constitution of the Russian Federation which determines the composition of the Russian Federation shall be introduced on the basis of a federal constitutional law on the admission to the Russian Federation and the creation within it of new constituent entitles of the Russian Federation.

(2) In the event of a change in the name of a republic, kray, oblast, city of federal significance, autonomous oblast or autonomous okrug the new of the constituent entity of the Russian Federation shall be included in Article 65 of the Constitution of the Russian Federation.

แต่ประเทศรัสเซียเท่านั้นที่กำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมีความยุ่งยากซับซ้อน ยังคงมีอีกหลายประเทศที่กำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมหรือการทบทวนรัฐธรรมนูญมีความยุ่งยากซับซ้อนเช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น

ก. ประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดให้องค์กรที่สามารถเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้นั้นเป็นไปตามอำนาจและเงื่อนไขของรัฐสภาคือสภาคองเกรส (Congress) ซึ่งประกอบไปด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา และรัฐสภา (ฝ่ายนิติบัญญัติ) แห่งมลรัฐ กรณีเสนอโดยสภาคองเกรสนั้นต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาให้ความเห็นชอบ กรณีเสนอโดยรัฐสภา (ฝ่ายนิติบัญญัติ) แห่งมลรัฐต้องมีรัฐสภาของมลรัฐไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวน มลรัฐทั้งหมดเรียกร้องให้จัดประชุมเพื่อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญแห่งประเทศสหรัฐอเมริกาประกาศใช้มาจนถึงปัจจุบันซึ่งมีการแก้ไขทั้งสิ้น 27 ครั้งปรากฏว่ายังไม่มีครั้งใดเลยที่รัฐสภาแห่งมลรัฐเป็นผู้เสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ⁶⁴ หลังจากนั้นเมื่อได้มีการยกร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเรียบร้อยแล้วก็นำร่างดังกล่าวไปให้สัตยาบันเสียก่อนโดยต้องได้รับความเห็นชอบไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนมลรัฐทั้งหมดที่ให้สัตยาบัน ทั้งนี้การให้สัตยาบันอาจทำโดยรัฐสภาแห่งมลรัฐนั้นเองหรืออาจกระทำโดยการตั้งเป็นสภาคอนเวนชัน (State Conventions) ก็ได้⁶⁵

ข. ประเทศสหพันธ์รัฐเยอรมัน กำหนดให้องค์กรที่สามารถเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้คือรัฐบาลแห่งสหพันธ์รัฐ (Federal Government), สมาชิกวุฒิสภา (Bundesrat) หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (Bundestag) กรณีที่รัฐบาลแห่งสหพันธ์รัฐเป็นผู้เริ่มต้นเสนอจะต้องนำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดังกล่าวส่งให้แก่วุฒิสภาพิจารณาก่อนเพื่อทำความเห็นชอบในร่างขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและหลังจากนั้นรัฐบาลจึงจะสามารถส่งเรื่องดังกล่าวไปให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไปได้ แต่หากกรณีเป็นการเริ่มต้นเรื่องโดยฝ่ายวุฒิสภาเป็นผู้เสนอเองแต่แรกก็จะต้องส่งร่างขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแก่ให้รัฐบาลแห่งสหพันธ์รัฐ

⁶⁴ มานิตย์ จุมปา และพรสันต์ เลี้ยงบุญเลิศชัย, รัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา คำอธิบายเรียงมาตราพร้อมคำพิพากษาศาลฎีกา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2552), หน้า 117.

⁶⁵ The Constitution of the United State of America article 5 stipulates that “The Congress, whenever two thirds of both Houses shall deem it necessary, shall propose Amendments to this Constitution, or on the Application of the Legislatures of two thirds of the several States, shall call a Convention for proposing Amendments, which, in either case, shall be valid to all Intents and Purposes, as part of this Constitution, when ratified by the Legislatures of three fourths of the several States, or by Conventions in three fourths thereof, as the one or the other Mode of Ratification may be made prior to the Year One thousand eight hundred and eight shall in any Manner affect the first and fourth Clauses in the Ninth Section of the first Article; and that no State, without its Consent, shall be deprived of its equal Suffrage in the Senate.”

พิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนเช่นกัน หลังจากนั้นรัฐบาลก็จะนำเรื่องดังกล่าวเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรต่อไป⁶⁶ กล่าวโดยสรุปก็คือสามารถมีการตรวจสอบถ่วงดุลย์กันได้ตลอด

หากเป็นกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เริ่มต้นเสนอจะมีขั้นตอนเพิ่มขึ้นมาอีกเล็กน้อย กล่าวคือ ประการแรกจะต้องมีการลงชื่อรับรองโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสียก่อนอย่างน้อยร้อยละห้าของจำนวนสมาชิกที่มีอยู่เพื่อให้มีการเห็นชอบในหลักการเบื้องต้นในการขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หลังจากนั้นสภาผู้แทนราษฎรจึงจะมีสิทธิในการพิจารณาร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต่อไปได้ ประการต่อมาโดยสภาผู้แทนราษฎรเองจะต้องพิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญด้วยมติไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงจะสามารถส่งเรื่องดังกล่าวต่อไปให้วุฒิสภาพิจารณาได้ วุฒิสภาจะต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่าสองในสามลงมติให้ความเห็นชอบร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงจะสามารถนำมาประกาศใช้ได้ อย่างไรก็ตามหากวุฒิสภาไม่ให้ความเห็นชอบหรือให้ความเห็นชอบแต่จำนวนเสียงไม่ถึงสองในสาม หากสภาผู้แทนราษฎรยืนยันด้วยคะแนนเสียงข้างมากซึ่งไม่น้อยกว่าสองในสามเช่นนี้ก็ถือว่าร่างกฎหมายดังนั้นได้รับความเห็นชอบเช่นกัน

6. บทสรุปและเสนอแนะ

จากเจตนารมณ์ของเหล่าประชาชนชาวรัสเซียที่มีต่อการรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันซึ่งปรากฏในคำปรารภมีข้อความสำคัญตอนหนึ่งว่า “พวกเราประชาชนหลากหลายเชื้อชาติแห่งสหพันธรัฐรัสเซียรวมตัวเป็นหนึ่งเดียวกันโดยมีโชคชะตาเหมือนกันที่มีต่อแผ่นดินของเรา จึงได้สถาปนาสิทธิและเสรีภาพ สันติภาพและความปรองดองของพลเมือง รักษาไว้ซึ่งความเป็นหนึ่งของประเทศในทางประวัติศาสตร์ สืบทอดหลักการที่เป็นที่ยอมรับกันโดยสากลของความเท่าเทียมกันและให้ประชาชนมีสิทธิในการตัดสินใจในการปกครองด้วยตนเอง เคารพต่อความทรงจำที่มีต่อบรรพบุรุษที่ได้ถ่ายทอดความรักที่มีต่อปิตุภูมิ ความเชื่อในสิ่งที่ดีงามและความยุติธรรมมายังเรา พันฟูเอกสารความเป็นรัสเซียและยืนยันความแน่วแน่ที่มีต่อหลักประชาธิปไตย พยายามสร้างความมั่นใจในเรื่องความเป็นอยู่ที่ดีและความเจริญรุ่งเรืองของรัสเซีย สืบสานความรับผิดชอบต่อปิตุภูมิของเราก่อนถึงชนรุ่นปัจจุบันและชนรุ่นหลัง การสำนึกว่าตัวเราเองเป็นส่วนหนึ่งของ ประชาคมโลก จึงให้การรับรองรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย”

ดังนั้นจากการศึกษากฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐรัสเซียที่กล่าวมาข้างต้นนั้นทั้งในแง่มุมมองด้านทฤษฎีและประวัติศาสตร์กฎหมาย จึงสะท้อนภาพรวมให้เห็นได้ว่าพัฒนาการของการเปลี่ยนผ่านทั้งสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมของสหพันธรัฐรัสเซียหล่อหลอมไปด้วยจิตวิญญาณของประชาชนที่มีต่อกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองและรัฐธรรมนูญโดยผ่านทั้งความเจ็บปวดร้าว ความโศกเศร้าจากการสูญเสียต่างๆ นานากว่าจะผ่านมาถึงปัจจุบันนี้ ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน การมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือกระบวนการในการได้มาซึ่งอำนาจ การใช้อำนาจ การควบคุมและตรวจสอบการใช้

⁶⁶ ชมพูนุช ตั้งถาวร, กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในต่างประเทศ (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, 2556), หน้า 69-73.

อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐก็ตามแล้วแต่ได้ผ่านความเจ็บปวดของคนในอดีตมาทั้งสิ้น จนชี้ให้เห็นได้ชัดถึงพลังความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวและความแข็งแกร่งของประชาชนชาวรัสเซียผ่านทางรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันโดยมีการกำหนดโครงสร้างการจัดการองค์กรและกลไกที่เหมาะสมในอันที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการปกครองประเทศไว้ในรัฐธรรมนูญได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสภาพสังคมวิทยาการเมือง จึงทำให้ประเทศรัสเซียมีความเป็นอัตลักษณ์ทางการเมืองเฉพาะตนพร้อมทวนกลับคืนสู่ความเข้มแข็งโดดเด่นสามารถยืนหยัดอยู่บนสังคมโลกได้อย่างเต็มภาคภูมิซึ่งเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งสำหรับนักกฎหมายไทยที่จะใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับระบบกฎหมายและบริบทของสังคมไทยต่อไปในอนาคต

7. บรรณานุกรม

เอกสารภาษาไทย

- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. การเมืองการปกครองรัสเซีย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- จิรนิติ หะวานนท์. ระบบศาลและกระบวนการยุติธรรมของสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียต. **ตุลพาท.** เล่ม 4 ปีที่ 36 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2532).
- ชูชีวรรณ ตมิศานนท์. สิทธิมนุษยชนและระบบศาลของรัสเซียกับกระแสโลก. **วารสารรัสเซียศึกษา.** ปีที่ 4 ฉบับที่ 1-2 (2556). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556.
- ชมพูนุช ตั้งถาวร. กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, 2556.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. **กฎหมายรัฐธรรมนูญ: แนวความคิดและประสบการณ์ของต่างประเทศ.** กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2552.
- ณัฐพงศ์ กุลเมธี. เหตุห้ามและเหตุคัดค้านผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา. **วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,** 2549.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. **กฎหมายมหาชน เล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2538.
- บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. **กฎหมายรัฐธรรมนูญ.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. **นิติปรัชญา.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.
- พรชัย เลื่อนฉวี. **กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2550.
- มานิตย์ จุมปา และพรสันต์ เลี้ยงบุญเลิศชัย. **รัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา คำอธิบายเรียงมาตราพร้อมคำพิพากษาศาลฎีกา.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2552.
- วิชัย สังข์ประไพ. **กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543.
- วิชญ์ เครื่องาม. **กฎหมายรัฐธรรมนูญ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2530.

- อนุช อาภาภิรม. **รัสเซียใหม่ เสือซ่อนเล็บ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, 2556.
- อุดม รัฐอมฤต. **กฎหมายรัฐธรรมนูญจีน**. โครงการวิจัยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.
- หยุด แสงอุทัย. **หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538.

เอกสารภาษาอังกฤษ

- Aleksandr Dugin. **Konspiratologiya**. Moscow: Arktogeya, 1993.
- Aleksandr Dugin. **Osnovy geopolitiki: Geopoliticheskoe budushchee Rossii**. Moscow: Arktogeya, 1997.
- Carla L. Thorson. **Politics, Judicial Review, and the Russian Constitutional Court**. New York: Palgrave Macmillan, 2012.
- Francoise Thom. Eurasianism: A New Russian Foreign Policy? **Uncaptive Minds**. Vol. 7. No. 2, 1994.
- Herman Finer. **Theory and Practice of Modern Government**. New York: Holt, 1949.
- Jiang Jinsong. **The National People's Congress of China**. Beijing: Languages Press, 2002.
- Raymond E. Zickle. **Soviet Union a country study**. Washington, D.C.: Library of Congress, 1991.
- R.E.C. Jewell. **British Constitution**. London: Cox and Wyman Press, 1975.
- Richard J. Terrill. **World Criminal Justice Systems: A Survey**. New Jersey: Mathew Bender and Company, 2009.
- Robert S. Sharlet. **Soviet Constitutional Crisis: From De-Stalinization to Disintegration**. New York: Library of Congress, 1992.
- Thomas C. Owen. **The Corporation under Russian Law, 1800-1917: A Study in Tsarist Economic Policy**. New York: Cambridge University Press, 2002.
- William E. Butler. **Perestroika and the Rule of Law: Soviet and Anglo-American Perspectives**. New York: St. Martin's Press, 1991.

เอกสารภาษารัสเซีย

- Абова Т.Е., Абросимова Е.Б., Боровский М.В. Под ред. И. Л. Петрухина. **Судебная власть**. Институт государства и права РАН. // М.: Издательства «Проспект», 2003.
- Баглай М.В. **Конституционное право Российской Федерации**. Учебник для вузов // М.: Издательства «Норма», 2007.
- Дженкс Э., Предисл.: Исаев М.И., Лунц Л.А. **Английское право. Источники права. Судостройство. Судопроизводство. Гражданское право: Перевод с английского**. Учебник для вузов // М.: Юрид. Изд-во МЮ СССР, 1947.

- Чиркин В.Е. **Конституционное право зарубежных стран.** Учебник для вузов // М.: Издательство «Юристъ», 1997.
- Герасимова О.В. Конституционно-правовые гарантии охраны достоинства человека в Российской Федерации: Автореф. дис.канд. юрид. наук М.: 2001.
- Луковская Д.И. **Гарантии прав личности.** федеральный журнал // история государства и права. Издательство «Юристъ» №.16. 2007.
- Мишин А.А. **Конституционное (государственное) право зарубежных стран.** Учебник для вузов // М.: Издательство «Белые альфы», 1996.
- Шикун И.Р. **Интернет-курс по дисциплине «Правоохранительные органы в РФ».** Кафедра Уголовного права и процесса // Московская финансово-промышленная академия. М.: 2010.

เว็บไซต์

- [Online], available URL: http://arbitr.ru/_upimg/C216FE2E282B463CA0D4617DA8DAFE8F_20dec.pdf.
- [Online], available URL: <http://books.google.com/books?id=hJaEzC1CBe8C&pg=PA419>.
- [Online], available URL: <http://constitution.garant.ru/history/ussr-rsfsr/1977/zakony/185465/>.
- [Online], available URL: http://eguides.cmslegal.com/pdf/arbitration_volume_I/CMS%20GtA_Vol%20I_RUSSIA.pdf.
- [Online], available URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Judiciary_of_Russia.
- [Online], available URL: http://e-biblio.ru/book/bib/04_pravo/pravoohranitel_organ/sg.html.
- [Online], available URL: http://opendemocracy.net/globalization-institutions_government/sovereign_democracy_4104.jsp.
- [Online], available URL: <http://www.historyguide.org/europe/perestroika.html>.
- [Online], available URL: <http://www.ruscham.com/en/rossinfo/db/21.html>.
- [Online], available URL: <http://www.4pt.su/en/content/aleksandr-dugin%E2%80%99s-foundations-geopolitics/>.